

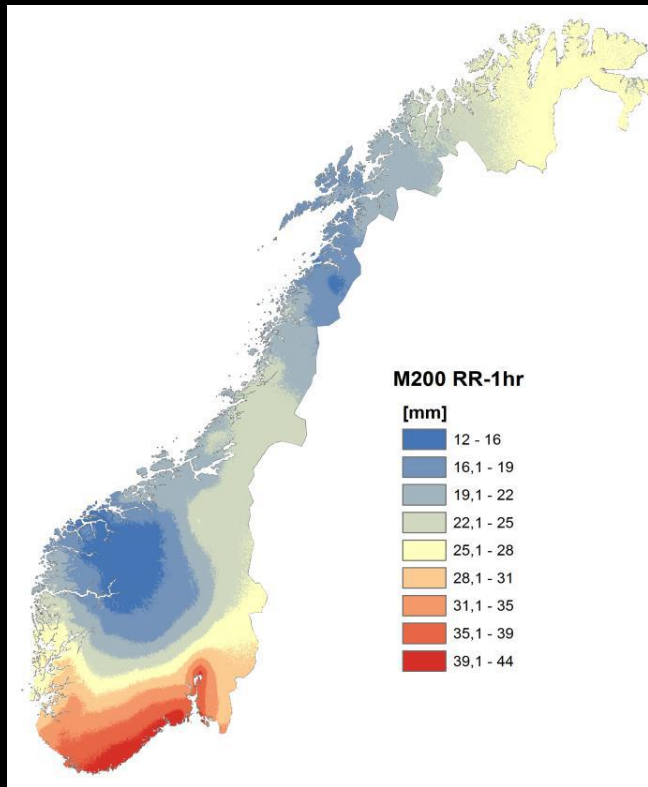
Vær smart!

Steinar Taubøll

Olrud, 28.01. 2020

**Nasjonalt politikk,
risikovurdering og
relevante regelsystemer**

- Vis respekt for været og værmeldingene

KLIMAPROFILER FOR ALLE FYLKER

- Episoder med kraftig nedbør øker vesentlig både i intensitet og hyppighet til alle årstider.
- Nedbørintensiteten i døgn med kraftig nedbør forventes å øke mye, særlig for regnskyll med kortere varighet enn 3 timer.

Informasjonshorisont og samhandling

Hovedmål for kursopplegget Vær Smart

Kommunale saksbehandlere skal:

- Forstå flere klimatilpasningsaspekter ved sitt eget fagfelt.
- Forstå når man bør hente inn ekstern spisskompetanse for å gjøre vurderinger.
- Bli klar over viktige sammenhenger mellom eget fagfelt og andre ansvarsområder i kommunen, og dermed ta initiativ til samspill og politisk handling.
- Forstå hvilke krav som stilles når det gjelder forebygging av skade, og vite at noen klimatilpasningstiltak er opp til kommunens frie skjønn, mens andre er juridisk påkrevd.

(Politikere og konsulenter skal forstå kommunes arbeid med klimatilpasning)

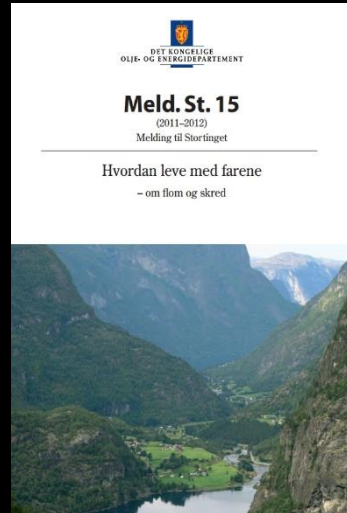
Klimatiltak

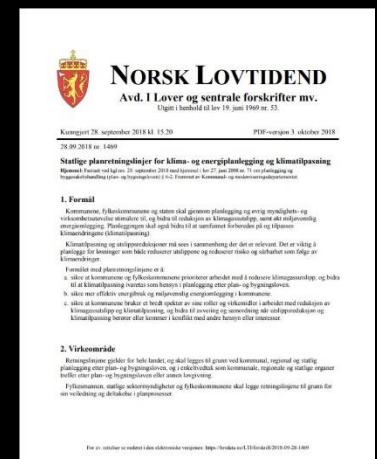
Klimatilpasning

Klimatilpasning, hva går det ut på?

Nasjonalt politikk

NOU 2010:10

En omfattende katalog

- **Naturmiljø**
  - Utrydding og fremmede arter
  - Sårbarhet og tilpasningskapasitet
- **Menneskets helse og sikkerhet**
  - Helse
  - Samfunnssikkerhet og beredskap
- **Infrastruktur og bygninger**
  - Transport
  - Vann og avløp
  - Kraftforsyning
  - Funksjoner og tjenester for elektronisk kommunikasjon
  - Avfall og forurensning
  - Bygninger

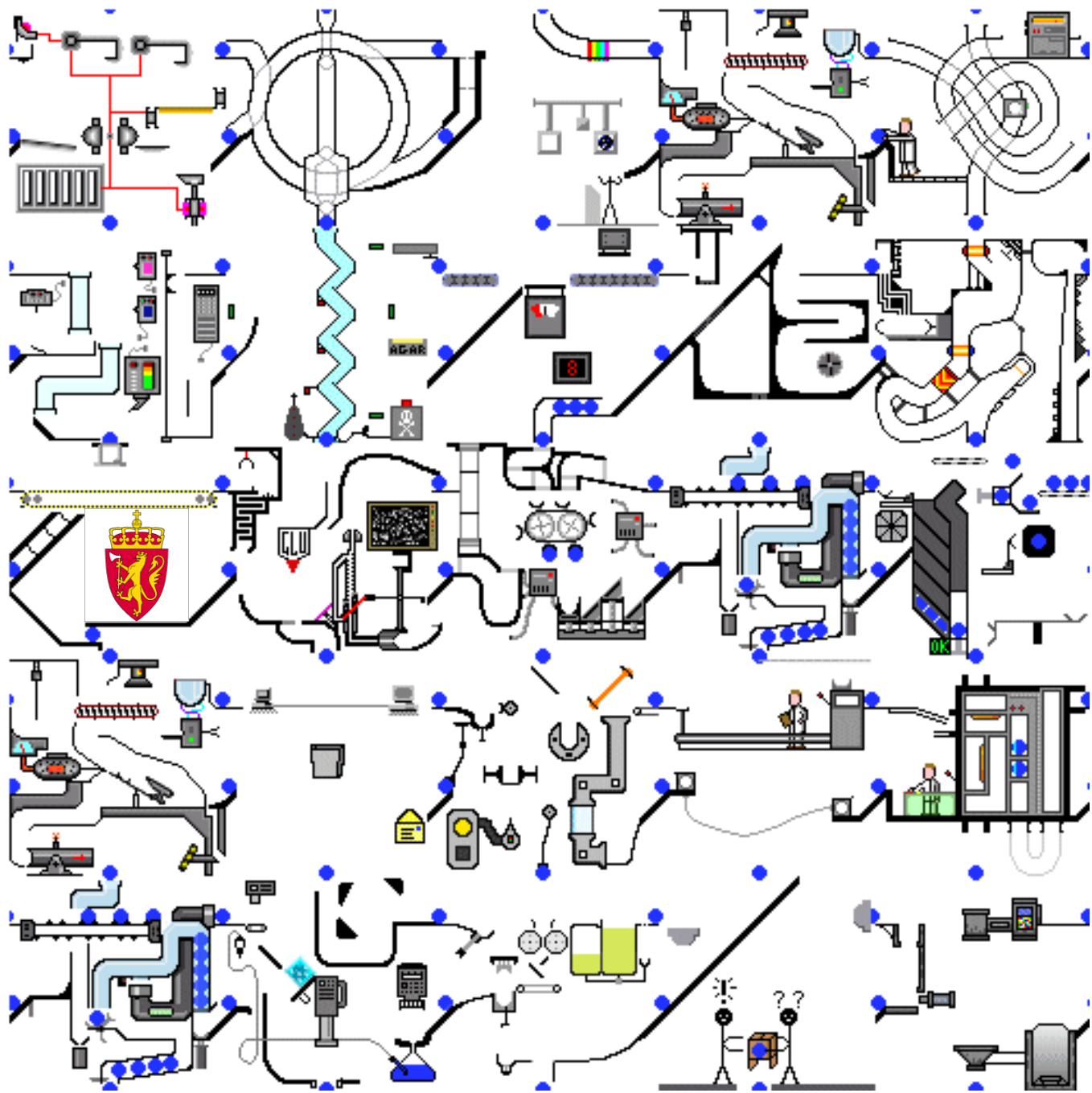

NOU 2010:10

En omfattende katalog

- **Næringsliv**
  - Jordbruk, skogbruk, reindrift og utmarksnæringer
  - Fiskeri og havbruk
  - Petroleum
  - Forsikring
  - Reiseliv
- **Samfunn**
  - Lokalsamfunn
  - Samisk kultur og samfunnsliv
  - Det internasjonale samfunnet
  - Velferd og levekår i Norge

Meld. St. 33 (2012-2013)

Klimatilpasning i Norge

- Mye likt NOU 2010:10
- Anbefalt lesning for dagens tema:
  - Kap. 6 Forebygging og håndtering av naturfarer
  - Kap. 3.4 og 8.5 Infrastruktur og bygninger

- Akutt hovedproblem: For mye vann på feil sted
  - Høyest sårbarhet:
    - Infrastruktur
      - Vann og avløp
      - Transport
    - Bygninger
- Manglende klimatilpasning vil sette kritiske samfunnsfunksjoner i fare
- På lengre sikt: Alvorlige virkninger på økosystemer
- Helt nødvendig med tverrfaglig forståelse og samhandling

Meld. St. 15 (2011-2012)

Hvordan leve med farene

- Nyttig lesestoff med mye konkret informasjon:
- Ansvar for håndtering av flom- og skredrisiko
- Akseptabel risiko og samfunnsøkonomi
- Kartlegging av fare og risiko for flom og skred
- Arealplanlegging – flom- og skredhensyn ved utbygging
- Sikringstiltak mot flom og skred
- Vassdragsreguleringer som flomdempende tiltak
- Overvåking og varsling av flom og skred
- Beredskap og krisehåndtering ved flom- og skredhendelser

NOU 2015:16

Overvann i byer og tettsteder

- MANGE FORSLAG – SVAK FRAMDRIFT
- Blant annet:
  - Kommunene må ha oversikt over avrenningslinjer for overvann, og kartlegge områder som er sårbare for skade.
  - Sikkerhetsklassene for flom bør omfatte sannsynlighet for skade fra overvann.
  - Kommunens nødvendige kostnader for overvann skilles ut som et eget gebyrområde. Selvkostprinsippet skal gjelde.
- Noen få lovendringer (i kraft 8.3.19, jfr Prop. 32 L og Innst 159 L)
  - **Rapport til KMD 20.11.2018**
  - Samfunnsøkonomisk analyse AS og advokatfirmaet Hjort Rapport 29-2018 «Styrket overvannshåndtering i plan- og bygningsloven»

Statlige planretningslinjer (SPR) for klima- og energiplanlegging og klimatilpasning

- I kraft fra 28.09.2018: FOR-2018-09-28-1469
- <https://lovdata.no/dokument/SF/forskrift/2018-09-28-1469>
- **Kap 4 handler om klimatilpasning – noen utvalgte sitater:**
- Nasjonale organer vil, med bistand fra fylkeskommunen, fylkesmannen og andre statlige organer på regionalt nivå, innhente, systematisere og tilrettelegge kunnskapen for bruk i planlegging, og gjøre den tilgjengelig for aktuelle brukere.
- Det skal i alle planer etter plan- og bygningsloven gjøres rede for hvilket kunnskapsgrunnlag som legges til grunn
- Når konsekvensene av klimaendringene vurderes, skal høye alternativer fra nasjonale klimaframskrivninger legges til grunn.

Statlige planretningslinjer (SPR) for klima- og energiplanlegging og klimatilpasning

---

- Klimaprofilene vil være en viktig del av kunnskapsgrunnlaget. Planmyndigheten må selv vurdere behovet for å supplere nasjonal og regional informasjon med kunnskap om lokale forhold
- Planer skal ta hensyn til behovet for åpne vannveier, overordnede blågrønne strukturer, og forsvarlig overvannshåndtering.
- Dersom andre løsninger velges, skal det begrunnes hvorfor naturbaserte løsninger er valgt bort
- I planprogrammet skal det gjøres en vurdering av om hensynet til et endret klima innebærer behov for oppheving eller revisjon av gjeldende reguleringsplaner.

Akkurat nå!

Veileder

Hvordan ta hensyn til klimaendringer i plan?

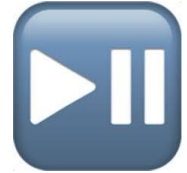
Veilederen viser hvordan ivareta klimatilpasning på ulike plannivåer, og hjelper saksbehandlere å finne relevante veiledere fra sektormyndigheter.

Statlig planretningslinje for klima- og energiplanlegging og klimatilpasning (SPR) gir føringer for kommunenes, fylkeskommunenes og statens arbeid.

Dette er en veileder til delen om **klimatilpasning**.

Veilederen er ment for kommunale saksbehandlere som skal ivareta hensynet til klimaendringer i planarbeidet. Den er også relevant for andre forvaltningsnivåer og private aktører som utfører tjenester for forvaltningen eller utvikler forslag til planer.

Statlige planretningslinjers rettslige betydning

- Pbl § 6-2
  - Statlige planretningslinjer skal legges til grunn ved:
    - a) statlig, regional og kommunal **planlegging** etter loven her,
    - b) **enkeltvedtak** som statlige, regionale og kommunale organer treffer etter **loven her eller annen lovgivning**
      - (sml Rt. 1993 s. 528 Lunner pukkverk)
- Pbl § 5-4, 4
  - Dersom planforslaget er i strid med bestemmelser i loven, *forskrift*, **statlig planretningslinje**, statlig eller regional planbestemmelse, eller overordnet plan, kan det fremmes **innsigelse**.
- Pbl § 5-4, 5
  - Innsigelse fra statlig og regionalt organ skal være begrunnet i vedtatte nasjonale eller regionale mål, rammer og **retningslinjer**

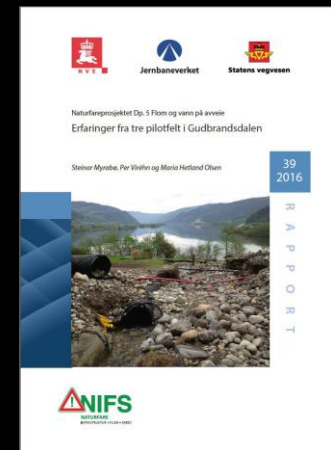
Vannet renner – **hvem bestemmer?**

Hvor? Hvordan? Hvilke regler?

Vannet renner –

Hvem sikrer? Hvem betaler?

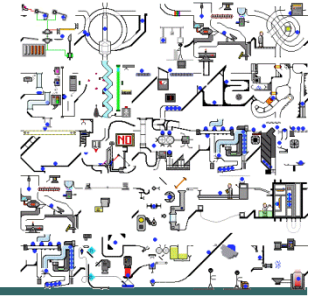

Juridiske rammer for kommunenes arbeid med klimatilpasning

- Bygging i fareområder
pbl § 28-1
- Ansvar for avløpsanlegg
forurl § 24a
- Tiltak i vassdrag
vrl § 47

Styrking av arealplansystemet

- Sentralt i NOU 2010:10:

«Gjennom arealplanleggingen kan det forhindres at sårbarhet blir bygd inn i infrastrukturen»

Men vi må ikke glemme alt det som allerede er bygd....

Klimatilpasning.no

Klimatilpasning

Kontakt oss English MILJØ-DIREKTORATET

Planlegging i kommunen Sektorer Klimautfordringer Veiledere Eksempler Hva er klimatilpasning? Søk

Et klima i endring krever handling

Vi må sikre at samfunnet vårt er tilpasset dagens klima og endringene som vil komme.

Dette er klimatilpasning

Veiledning, erfaring og kunnskap om klimatilpasning

 Planlegging i kommunen → Planprosess • Planstrategi • Samfunnsplanlegging • Arealplanlegging • Byggesaksbehandling	 Landbruk → Planteproduksjon • Husdyrproduksjon • Internasjonal handel med vekster og dyr • Reindrift • Flom og skred på jordbruksareal	 Bygg og anlegg → Byggeprosess • Geografisk plassering og orientering • Lokal overvannshåndtering • Bygning • Byggesak
 Naturmiljø →	 Vann og avløp →	 Infrastruktur og samferdsel →

Oppgaver i et endret klima

Tiltakene for å håndtere overvann kan grovt sett deles i tre **grupper** etter hvor mye nedbør som kommer. Denne tilnærmingen kalles ofte for «treleddsstrategi».

- Gruppe 1: Forsinket avrenning gjennom infiltrasjon
- Gruppe 2: Forsinket avrenning gjennom fordrøying
- Gruppe 3: Trygg avledning til resipient

Grønne vegger Regbed Overvannsbekken Grønne tak

Naturlig infiltrasjon Åpen bekke Overvannsdan Våtmark Åpen grøft

Avrenning fra tak til rør Avrenning fra tette flater til rør Avrenning fra vei til rør

Relevante lenker:

En god strategi- og beslutningsprosess for å håndtere overvann, kan bidra til at kommunen får gjennomført tiltak som er samfunnsøkonomisk lønnsomme.

- Veiledning for beslutningsprosesser for overvann
- Strategi for overvannshåndtering i Oslo
- Faktaark fra Oslo kommune om iverksettelse av treleddsstrategien
- Overvannproblematikk knyttet til bygg og anlegg og tekniske krav

Eksempler på tiltak

Regbed

Åpne bekker

Generelt om

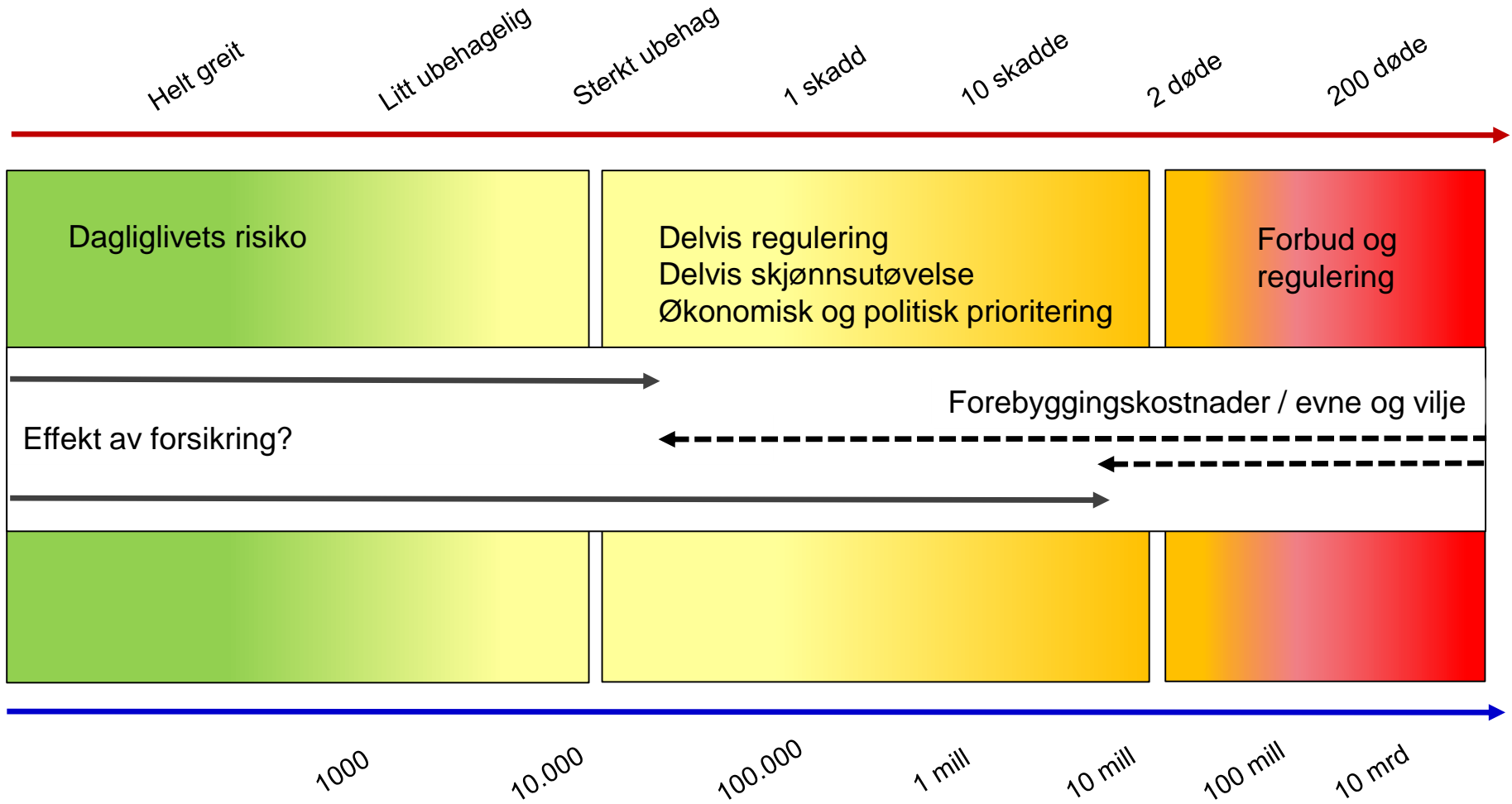
Risikoanalyse

		1	2	3	4	5		
Konsekvens	Veldig alvorlig	5	10	15	20	25	5	
	Alvorlig	4	8	12	16	20	4	
	Moderat	3	6	9	12	15	3	
	Liten	2	4	6	8	10	2	
	Ubetydelig	1	2	3	4	5	1	
		Veldig lav	Lav	Moderat	Høy	Veldig høy		
		Sannsynlighet						

KONSEKVENSER

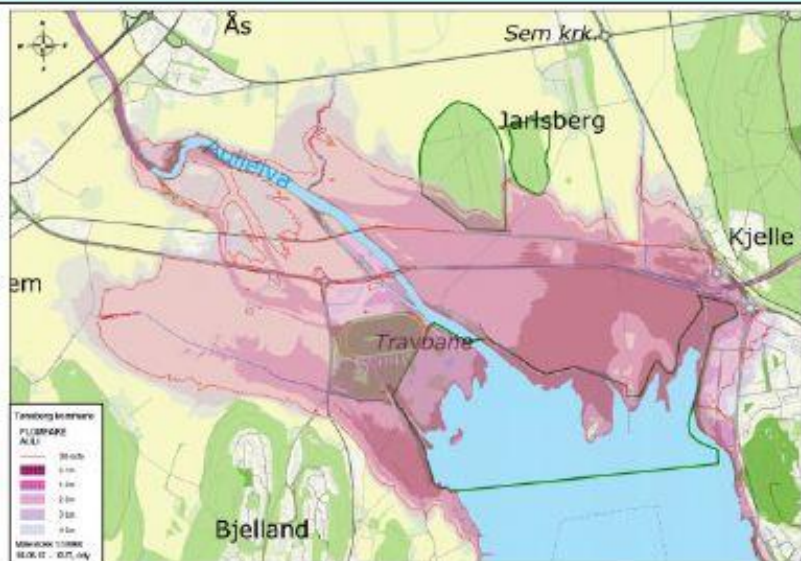
Liv og helse

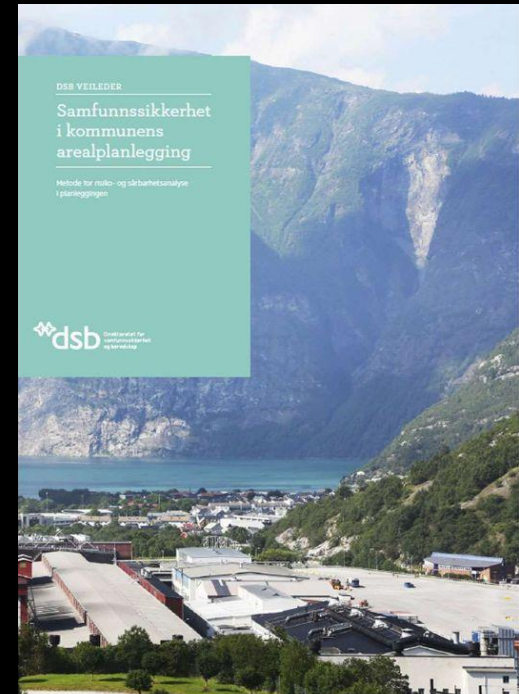
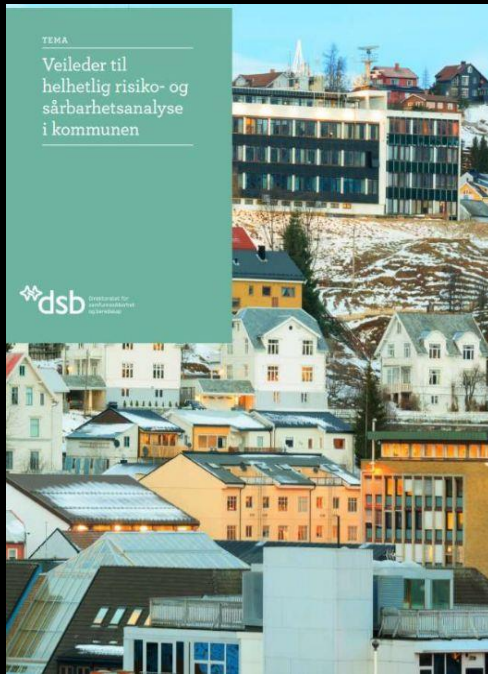
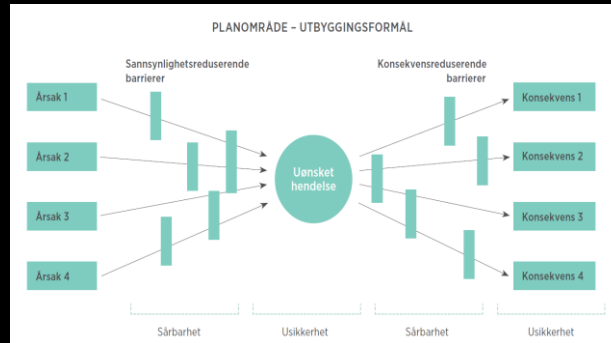
Materiell skade / Økonomisk tap

Risiko- og sårbarhetsanalyse Tønsberg kommune 2014

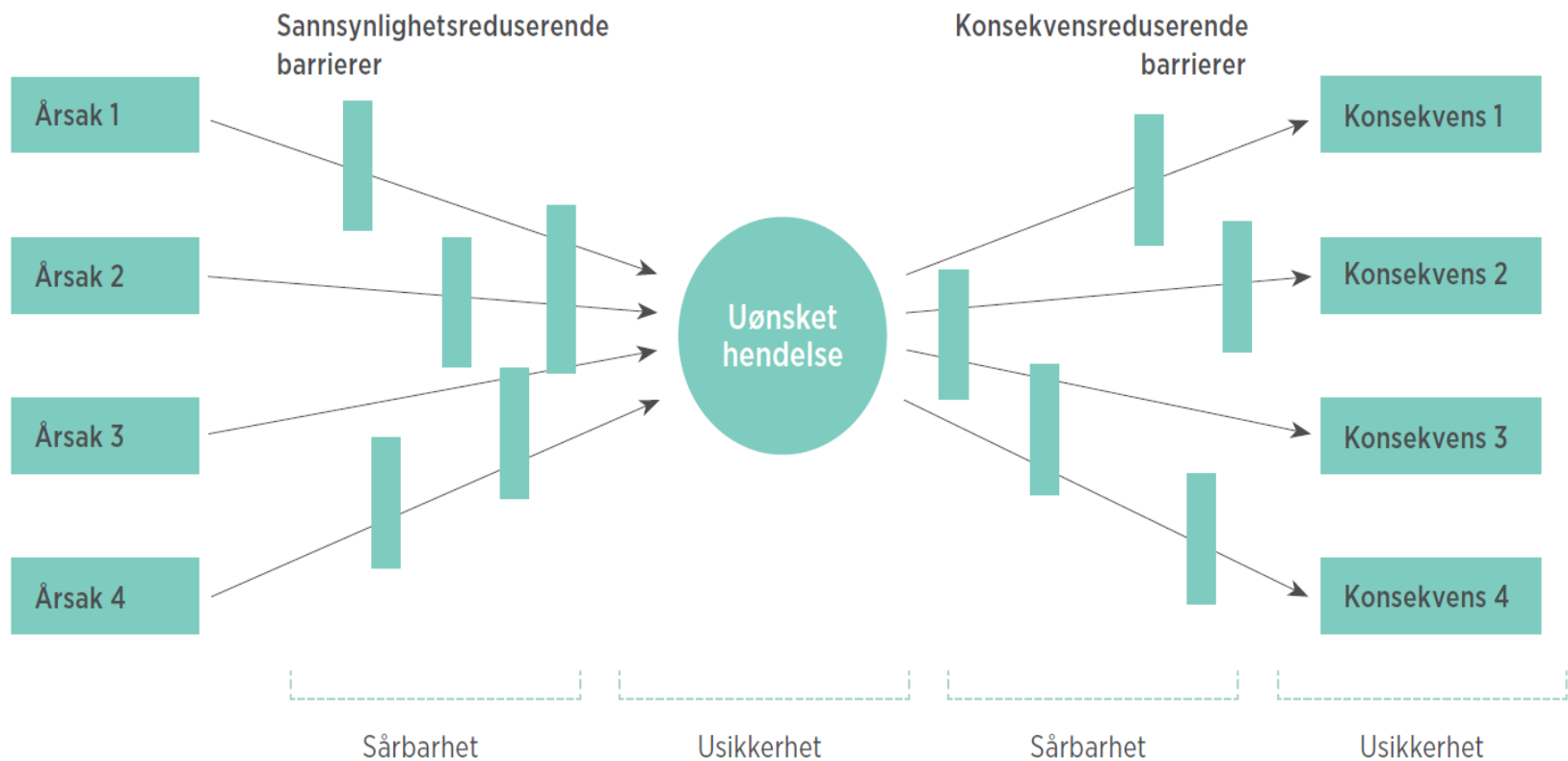
Når man kombinerer maksimal stormflo med økningen i vannføringen ved en 200-års flom, kan vente å få en situasjon jordene på Jarlsberg står under vann opp til 5 meters koten. I tillegg kan Aulielva bli demmet opp under Broen med oversvømmelse av E18. Dette vil igjen føre til at store grupper av kommunens innbyggere kan måtte evakueres over et veinett som ikke er fremkommelig på annen måte enn med båt.

Ny metodikk for ROS-analyser fra 2017

Ny metodikk for ROS-analyser fra 2017

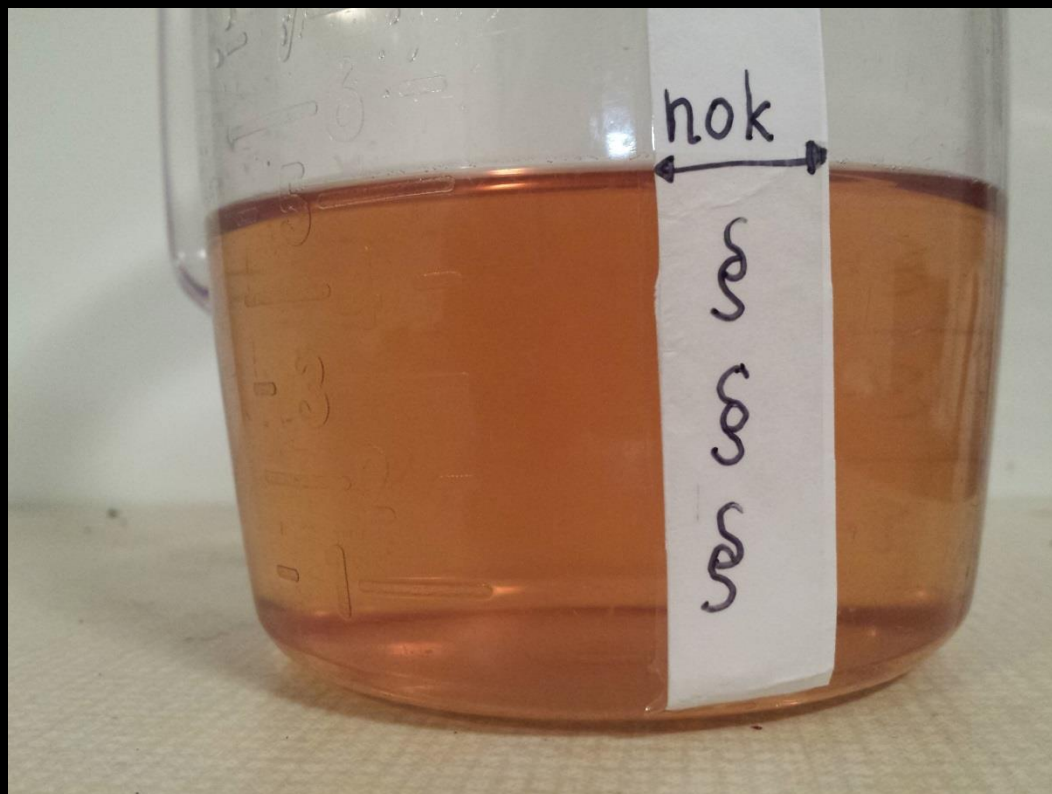

Forbud og
regulering

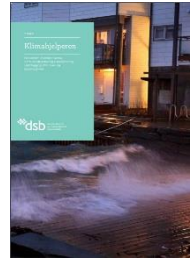
Kommunens **ansvar** for utredning, planlegging og
tillatelser i forhold til naturfare:

Bra nok

Nivået er juridisk definert, og kan prøves av domstolene

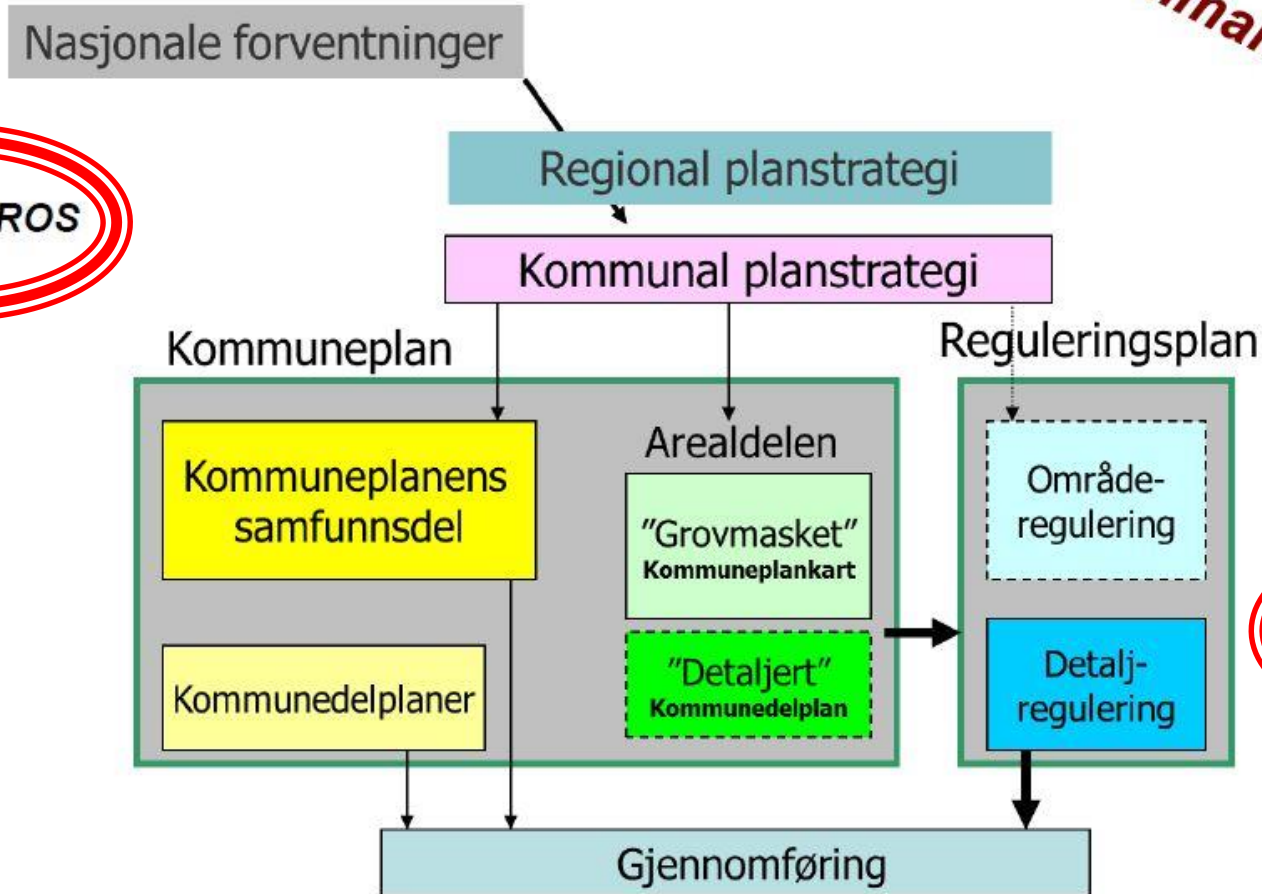

Det kommunale plansystemet

«Klimahjelpen»

Helhetlig ROS

Areal ROS

SPR 28.09.18

- For å kunne forebygge tap av liv, helse, kritisk infrastruktur og andre materielle verdier er det nødvendig at det, gjennom **risiko- og sårbarhetsanalyser tidlig i planprosessen**, vurderes om klimaendringer gir et endret risiko- og sårbarhetsbilde
- I planprogrammet skal det gjøres en vurdering av om hensynet til et endret klima **innebærer behov for oppheving eller revisjon av gjeldende reguleringsplaner.**

FylkesROS

Jf. Fylkesmannens
Samfunnssikkerhetsinstruks

FylkesROS utarbeides i nært
samarbeid med regionale
aktører

Felles plattform for å
forebygge uønskede
hendelser og styrke
samordning.

Fylkesmannen i
Telemark

Risiko- og sårbarhetsanalyse Telemark 2016

Eks: FylkesROS for Telemark

kap 9.1.1 Risikoområde ekstremvær (s. 17)

Forebyggende tiltak som kommunen har ansvar for:

- Ha oversikt og hvem som har ansvaret for kulverter og bekkeinntak. Følge med på værvarsel. Når det varsles store nedbørsmengder og sterk vind bør alle bekkeinntak og kulverter renskes.
- Gjøre analyse av hvor vannet vil renne dersom kulvertene ikke tar unna alt vannet. Flomveiene kan finnes ved GIS-analyser på detaljert kartgrunnlag.
- Ha oversikt over alternative flomveier og eventuelt sikre dem
- Skogsbilveger, traktorveger og skogsdrift kan være utløsende for løsmasseskred og være farlig for bebyggelsen nedenfor. Det må være en bevisst holdning og begrensninger på hvor det er lov å lage skogsbilveger og traktorveger.
- Gjøre beregninger av om kulverter med størst skadepotensiale tåler en 200-årsflom og lage en plan for å oppgradere kulverter som er underdimensjonerte.

Planprogram

Pbl § 4-1

- For alle planer som kan få vesentlige virkninger for miljø og samfunn, skal ha et planprogram som grunnlag for planarbeidet.
- I planprogrammet skal det gjøres rede for hvilke alternativer som vil bli vurdert og behovet for utredninger.

Planbeskrivelse og Konsekvensutredning

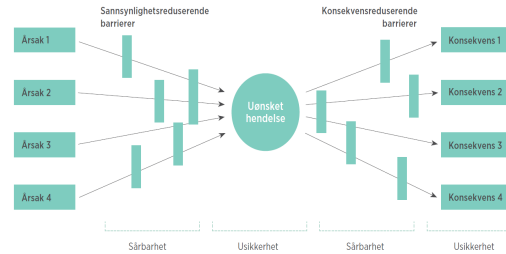
Pbl § 4-2

- Alle planforslag skal beskrive formål, hovedinnhold og virksomheter.
- Planer som kan få kan få vesentlige virkninger for miljø og samfunn skal ha konsekvensutredning.

ROS-analyser:

Helhetlig ROS

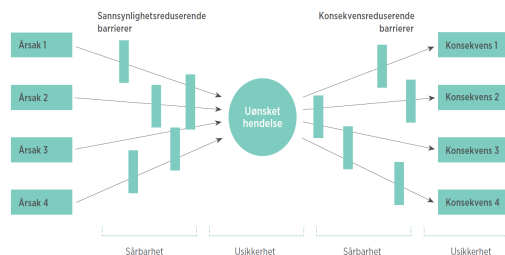

Sivilbeskyttelsesloven § 14:

- Kommunen plikter å kartlegge hvilke uønskede hendelser som kan inntreffe og vurdere sannsynligheten for disse.
- ROS skal legges til grunn for kommunens arbeid med samfunnssikkerhet og beredskap, herunder utarbeiding av planer etter plan- og bygningsloven.
- ROS skal oppdateres i takt med revisjon av kommunedelplaner, og ved endringer i risiko- og sårbarhetsbildet.

ROS-analyser:

Helhetlig ROS

Forskrift om kommunal beredskapsplikt § 2:

Analysen skal som et minimum omfatte:

- eksisterende og fremtidige risiko- og sårbarhetsfaktorer i kommunen.
- risiko og sårbarhet utenfor kommunens geografiske område som kan ha betydning for kommunen.
- hvordan ulike risiko- og sårbarhetsfaktorer kan påvirke hverandre.
- særlige utfordringer knyttet til kritiske samfunnsfunksjoner og tap av kritisk infrastruktur.
- kommunens evne til å opprettholde sin virksomhet når den utsettes for en uønsket hendelse og evnen til å gjenoppta sin virksomhet etter at hendelsen har inntruffet.
- behovet for befolkningsvarsling og evakuering.

Kommunen skal påse at relevante offentlige og private aktører inviteres med i arbeidet med utarbeidelse av risiko- og sårbarhetsanalysen.

Der det avdekkes behov for videre detaljanalyser skal kommunen foreta ytterligere analyser eller oppfordre andre relevante aktører til å gjennomføre disse. Kommunen skal stimulere relevante aktører til å iverksette forebyggende og skadebegrensende tiltak.

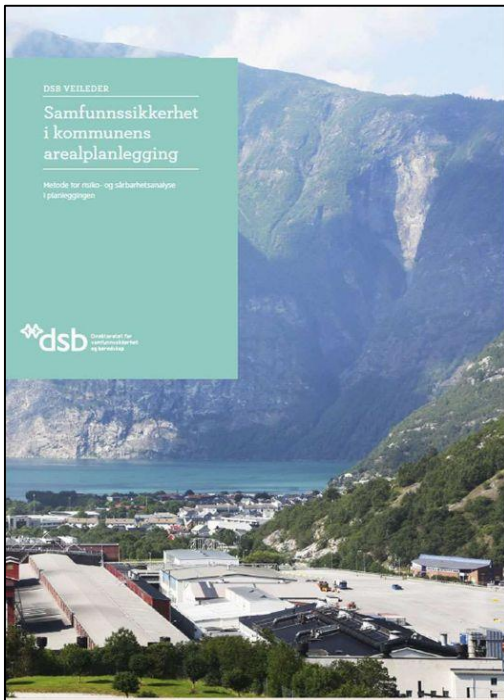
ROS fastsatt i Plan- og bygningsloven

Pbl § 4-3

- Planmyndigheten påse at risiko- og sårbarhetsanalyse gjennomføres for planområdet, eller selv foreta slik analyse.
- Område med fare, risiko eller sårbarhet avmerkes i planen som hensynssone, jf. §§ 11-8 og 12-6.
- Det skal vedtas slike bestemmelser om utbyggingen i sonen, som er nødvendig for å avverge skade og tap.
- Husk at analysen ofte må gjøres flere ganger på samme areal, med økende krav til grundighet for mer detaljerte planer, jfr. pbl § 3-1,3.

ROS-analyse i arealplanleggingen

ROS-vurdering

ROS-analyse

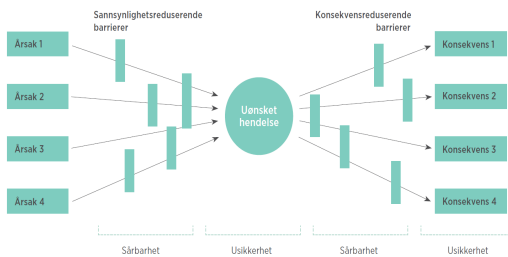
Beskrive planområdet (4.2)

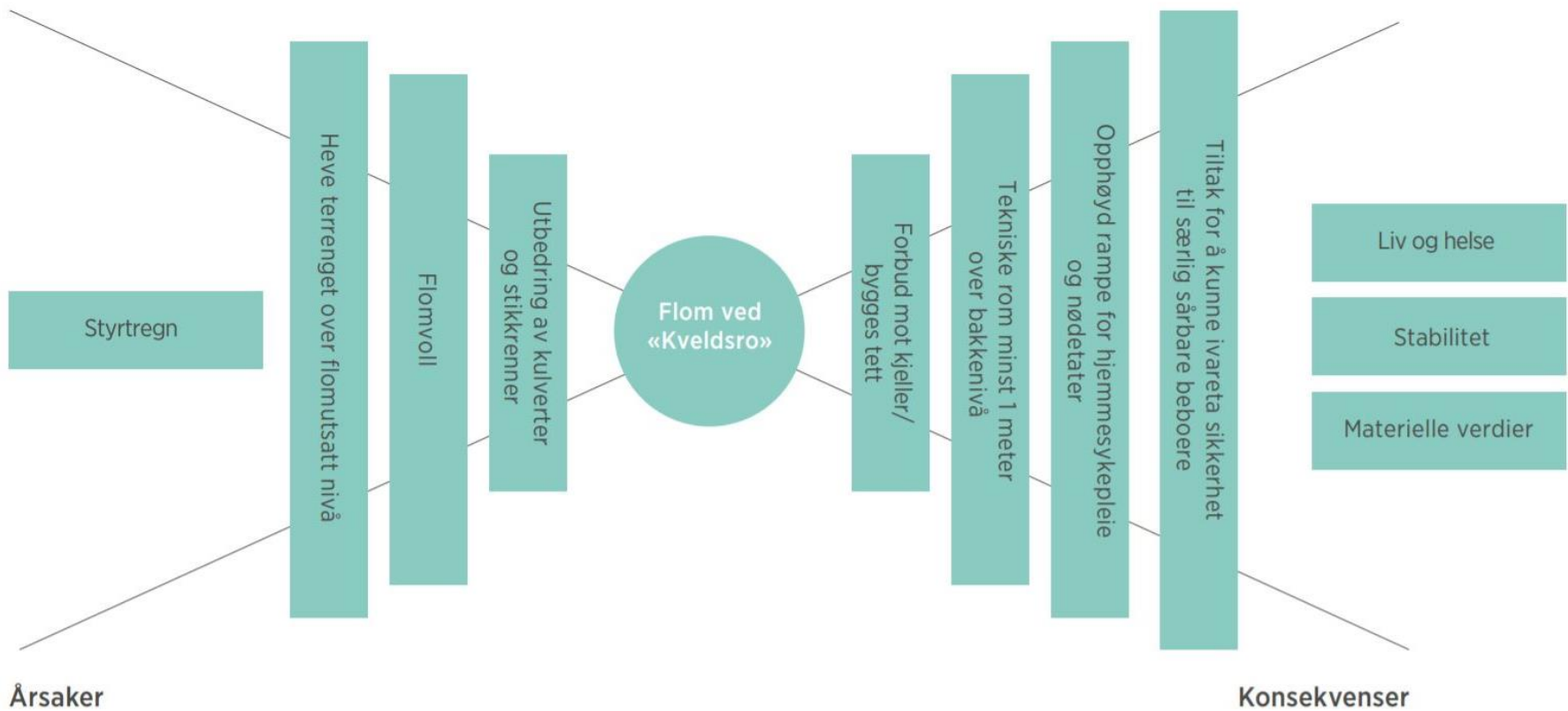
Identifisere mulige uønskede hendelser (4.3)
Krav og risiko- og sårbarhetsforhold

Vurdere risiko og sårbarhet (4.4)
Sannsynlighet/konsekvenser/usikkerhet

Identifisere tiltak for å redusere risiko og sårbarhet (4.5)

Dokumentere analysen og hvordan den påvirker planforslaget (4.6)

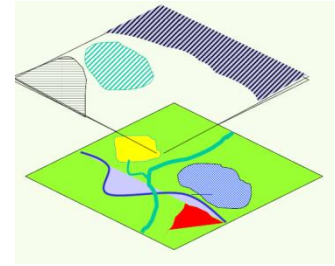

Mulige tiltak som kan legges inn i forslag til reguleringsplan:

- Hevet terreng
- Flomvoll
- Ekstra drenering
- Utbedring av kulverter og stikkrenner
- Opphøyd rampe
- Forbud mot kjeller
- Tekniske rom minst en meter over bakkenivå
- Eget aggregat for reservestrøm

Hensynssoner

- I Kommuneplan - **pbl. § 11-8**

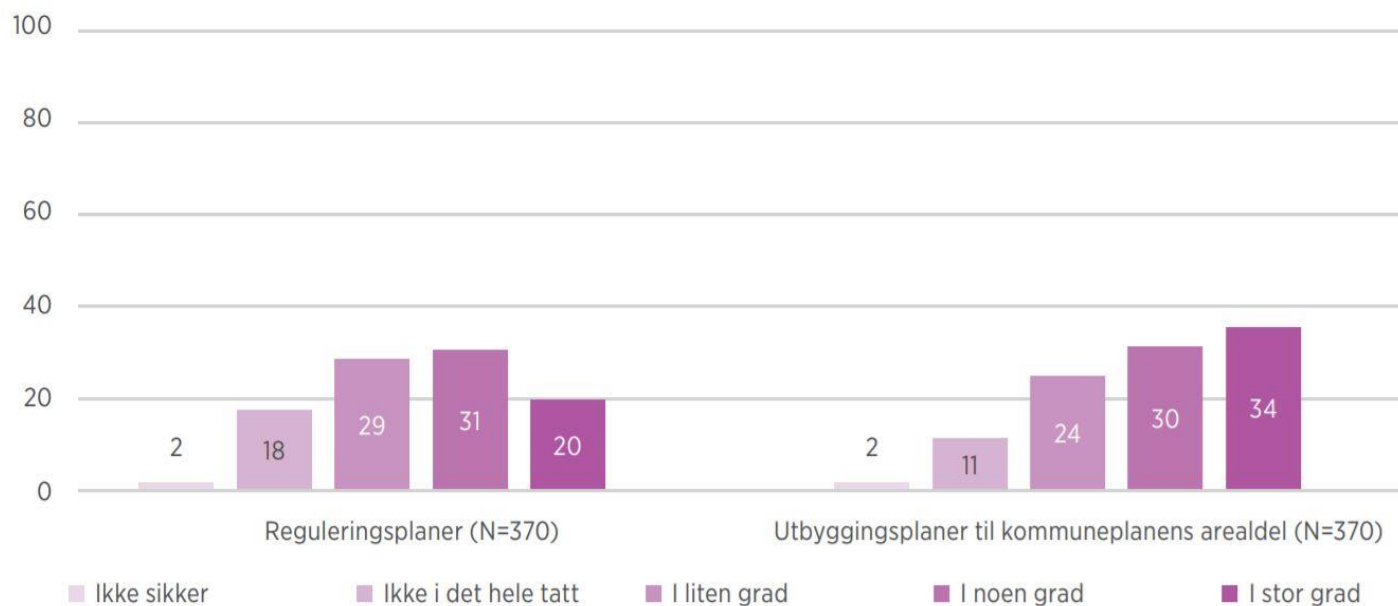
- Skal vise hensyn og restriksjoner som har betydning for bruken av areal.
- Det gis bestemmelser som forbyr eller setter vilkår for tiltak

I reguleringsplan – **pbl § 12-6**

- Restriksjoner som er fastsatt gjennom hensynssoner i kommuneplan skal legges til grunn.
- Hensynssoner kan videreføres i reguleringsplan eller innarbeides i arealformål og bestemmelser som ivaretar formålet med hensynssonen.

Rapport i oktober 2018:

Beredskapsekspertise er ganske svakt involvert i arealplanleggingens ROS-analyser

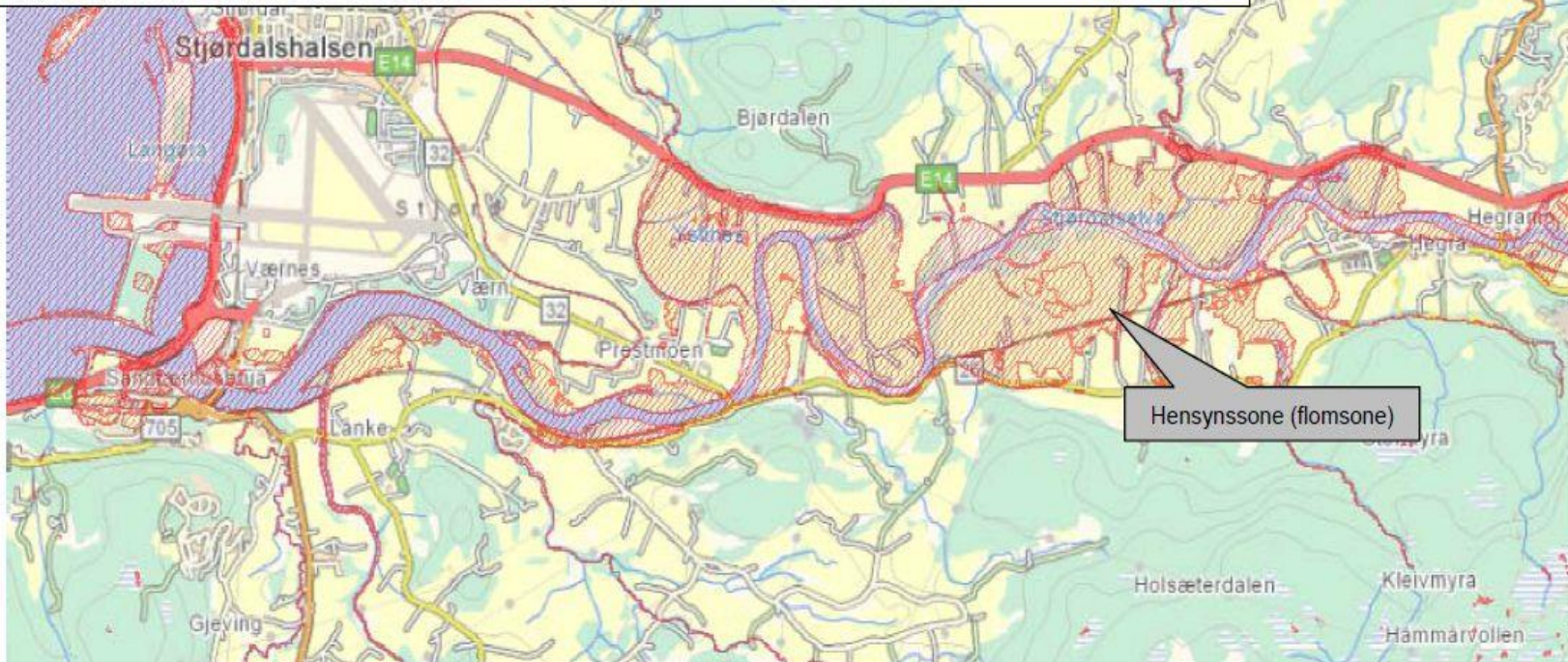

FIGUR 7. Andelen kommuner som i ulik grad involverer beredskapskontakt/beredskapskoordinator i utarbeidelsen eller kvalitetssikring av ROS-analyser til utbyggingsplaner til reguleringsplaner og kommuneplanens arealdel. (N=antall respondenter)

Hensynssoner - kommuneplan

Eks bestemmelse til hensynssone med flomfare:

Det tillates ikke etablering av ny bebyggelse langs vann og vassdrag lavere enn nivået for en 200-årsflom, med mindre det utføres tiltak som sikrer ny bebyggelse mot flom. Særsilt sårbare samfunnsfunksjoner skal være sikret mot flom med gjentakintervall 1/1000 (1000-årsflom).

NVE fremmer innsigelse til planen inntil følgende er ivaretatt:

- Vassdrag må fremgå i plankartet med **egget arealformål**. Gjelder hele planområdet.
- I felt A kan vi ikke se at sikkerhet mot flom er ivaretatt, jf sikkerhetskravet gitt i TEK10 § 7-2. Gjelder felt A. Flomfaren må vurderes og tilstrekkelig sikkerhet jf TEK10 § 7-2 dokumenteres. Det foreligger ingen vurderinger av flomfaren, og det å sette av ei kantsone langs vassdrag på 10 meter på hver side av vassdraget er ikke tilstrekkelig som flomsikringstiltak, uten at det foreligger faglig dokumentasjon på at dette er tilstrekkelig. Dette gjelder i hovedsak felt A, men flomfaren må vurderes på et overordna nivå i ROS-analysen for hele planområdet.
- Det må gis **planbestemmelser til utforming og dimensjonering av vassdragskryssinger** som ivaretar vassdragstekniske forhold og som sikrer at de kan ta unna for en 200-års flom. Gjelder hele planområdet.
- Det må gis **faglig dokumentasjon på at vassdragene har tilstrekkelig kapasitet** til å ta unna for avrenning fra 135 hytter i felt 3 og 246 hytter i felt A. Her må en også ta høyde for klimaendringer med økt nedbørintensitet og endra nedbørmønstre. Klimapåslaget på 20% på vannføring gjøres for alle nedbørfelt mindre enn 100 km². Gjelder felt 3 og felt A. Slik dokumentasjon må også framlegges for de andre feltene innenfor planområdet når **detaljregulering utarbeides. NVE anbefaler at kommunen ser hele planområdet under ett ved vurdering av kapasitet i vassdragene.**

NVE mener grunnlaget for innsigelsen vil bortfalle dersom man har tilstrekkelige planbestemmelser som sikrer at det økte overvannet som en følge av utbyggingen **fordrøyes i utbyggingsområdet**. Bestemmelsene til hensynssonene langs vassdrag må være tilstrekkelige slik at TEK10 kpt 7 er ivaretatt.

Pbl. § 28-1 og kommunens utredningsplikt ved bygging i fareområder

---

- Planprogram
  - Kommuneplan
  - Reguleringsplan
  - Bygge- og delingssaker pbl. § 28-1 (pbl85 § 68)
- ROS-analyser på alle nivåer
  - Bruk av hensynssoner i planene

- Kommunens **adgang** til å hindre utbygging
- Kommunens **plikt** til å hindre utbygging
- Kommunens **erstatningsansvar** hvis det går galt

Pbl § 28-1 + TEK17

Forbud mot deling og bygging

Grunn kan bare bebygges, eller eiendom opprettes eller endres, dersom det er **tilstrekkelig sikkerhet mot fare** eller vesentlig ulempe som følge av natur- eller miljøforhold.

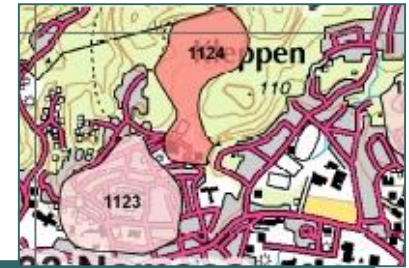
Det samme gjelder for grunn som utsettes for fare eller vesentlig ulempe **som følge av tiltak** ←nytt i 2008

Byggesak vs. plansak

Samme sikkerhetsnivå for byggesak og planlegging, men ofte nødvendig med mer detaljert kartlegging for å behandle konkret byggesak.

Pbl § 28-1

- integrering av «nye hensyn»

- Klimaendringer øker naturfaren **og** usikkerheten
  - Flere fareområder enn før
  - Tidligere erfaringer får mindre verdi i vurderingene
  - Faresonekart må revideres eller suppleres med ny viten
  - Fare må vurderes for hele bygningens levetid
  - Byggetillatelse etter eksisterende arealplaner kan ikke gis automatisk
- Klimaendringer + naturfare på grunn av **tiltak** :
  - Godkjenning av nye tiltak kan øke farene for eksisterende bebyggelse så mye at grunnlaget for tidligere godkjenninger faller bort.
  - = **erstatningsansvar**

Pbl § 28-1

Forbud, vilkår, prosjektering

Pbl § 28-1 (2)

For grunn som ikke er tilstrekkelig sikker, skal kommunen om nødvendig **nedlegge forbud** mot opprettelse eller endring av eiendom eller oppføring av byggverk, **eller stille særlige krav** til byggegrunn, bebyggelse og uteareal.

Rt-2006-1012 (Thengs)

- Vannintregning i kjeller via grunnen
- Kommunen frikjent

- Prosjektering av selve bygningen er tiltakshavers ansvar
- Kommunen har ikke plikt til å stille med veiledning eller krav til utforming av bygg når tomta er “tilstrekkelig sikker”

Adgang til å avslå søknader med hjemmel i pbl. § 28-1

- "Tilstrekkelig sikkerhet"
- mot "fare eller vesentlig ulempe"
- "som følge av "natur- eller miljøforhold"
  - Flom
  - Snøskred
  - Jord- og leirskred
  - Stein- og fjellskred
  - Flodbølger
  - mm.

Plikt til å hindre utbygging med hjemmel i pbl § 28-1

- Kommunen har en selvstendig plikt til å sørge for at kravene i § 28-1 oppfylt
  - Ikke nok å opplyse tiltakshaver om faren
  - Kan ikke stole blindt på opplysninger fra søkeren
  - Ansvarsfraskrivelse ikke tilstrekkelig
  - Eks : RG 1988 s. 499 (Loppa kommune)
    - Byggetillatelse ble først nektet fordi bygningsrådet mente det var rasfare på tomte. Han ga seg ikke, og fikk i 1979 godkjenning. Huset sto i fire år før det ble tatt av skred. Byggherren tilkjent erstatning da det var **uaktsomt** at kommunen ikke undersøkte forholdene nærmere.

Nytt rundskriv fra KMD 17.10. 2018:

H-5/18 Om samfunnssikkerhet i planlegging og byggesaksbehandling

---

- Erstatte T5/97 «Fareområder, arealplanlegging og utbygging i fareområder»
- Beskriver hvordan samfunnssikkerhet ivaretas i regional planlegging, kommunal planlegging, byggesaksbehandling og dispensasjonsbehandling.
- Generelt om sikkerhet, men mest om naturfare, særlig pbl § 28-1 og tilknyttede regler.
- Mange gode presiseringer og veiledning til riktig bruk
- **Svært relevant for klimatilpasning sammen med SPR**

Pbl § 28-1 og erstatningsansvaret - Hva er "tilstrekkelig sikkerhet"?

- Skadeserstatningsloven § 2-1: Arbeidsgiveransvar for uaktsomhet hos kommunens ansatte
- Ikke et krav om absolutt sikkerhet
  - Må foreligge særlige forhold som gjør det uforsvarlig å bygge
- Risiko = sannsynlighet x konsekvens
  - For flom og skredfare er sannsynlighetsgrad regulert av **TEK17 kap. 7**
    - Flom 20 / 200 / 2000
    - Skred 100 / 1000 / 5000

+ overvann?

Pbl § 28-1 og erstatningsansvaret

- sentrale momenter

- Var det **uaktsomt** å tillate bygging på bakgrunn av eksisterende kunnskap?
- Var det **uaktsomt** av kommunen å ikke foreta en nærmere vurdering?
- **Hvilke kilder fantes?**
  - Skadehistorikk, faresonekart, ROS-analyser, utbyggers kunnskap ++
- Eks: RG 2006 s. 107 Ullsfjord og HR-2015-484-A Nissegården
- Se også artikkel av Steinar Taubøll i Kart og plan 2015 nr 1 og nr 2

Ullsfjord-dommen

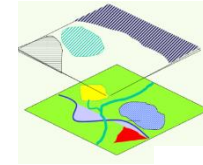

- **5 hytter tatt av skred**
- **3 hytter fra 1983**
- Ikke foretatt skredfarevurdering, ingen opplysninger som tilsa at en slik vurdering burde foretas.
- Var det uaktsomt av kommunen å ikke foreta nærmere opplysninger av potensiell skredfare?
  - Ikke praksis for å gjøre dette i 1983
  - NGI hadde noe kunnskap, denne var ikke kjent for kommunen
- Dermed ingen "markert risiko" for at fare kunne oppstå.
- Konklusjon: **Ikke uaktsomt**

Ullsfjord-dommen (forts.)

- **2 hytter fra 1992:**
- Kommunen hadde mottatt NGIs **faresonekart** fra 1988. Hyttene lå i ”potensielt fareområde for stein- og snøskred.”
- **Ingen detaljkartlegging** av området. Kommunen hadde ingen positiv kunnskap om faremomentene.
- Burde kommunen gjort ytterligere undersøkelser?
  - Faresonekartet ga oppfordring til ytterligere ekspertundersøkelser
  - Konklusjon: **uaktsomhet**.

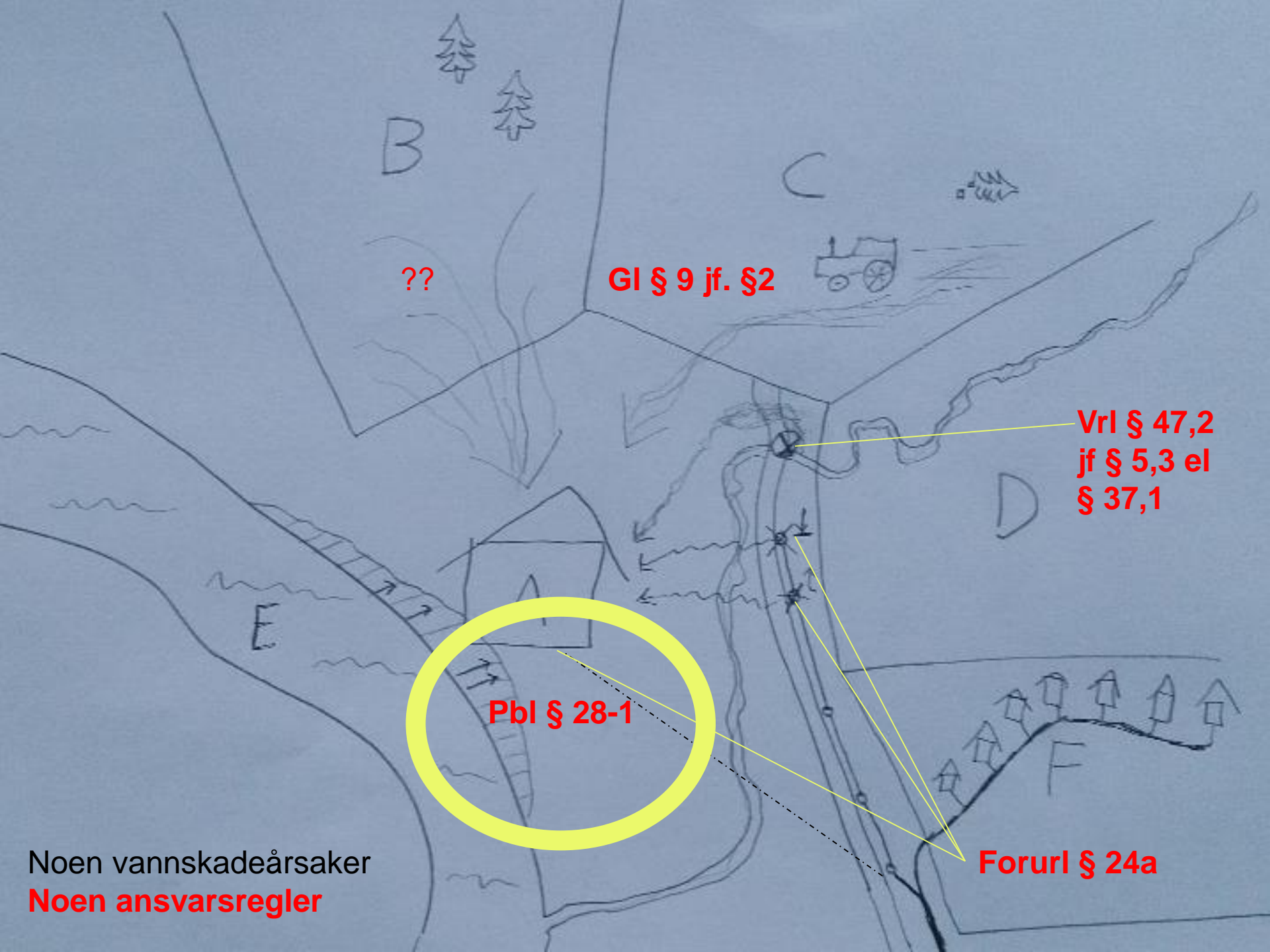

Ullsfjord-dommen (forts.)

- 2 hytter fra 1992:
- Årsakssammenheng mellom uaktsomheten og skaden?
  - Hytte 1: ja = erstatning
    - Ytterligere undersøkelse ville avdekket skredfare (innenfor 1000-års-sonen) → skaden ville vært unngått
  - Hytte 2: nei = ikke erstatning
    - Skredfaren så liten at det ikke forelå "markert" risiko (utenfor 1000-års-sonen) → skaden ville ikke vært unngått, fordi man ikke ville gjort ytterligere undersøkelser der

FLOM OG SKRED

??

GI § 9 jf. §2

Vri § 47,2
jf § 5,3 el
§ 37,1

Pbl § 28-1

Forurl § 24a

Noen vannskadeårsaker
Noen ansvarsregler

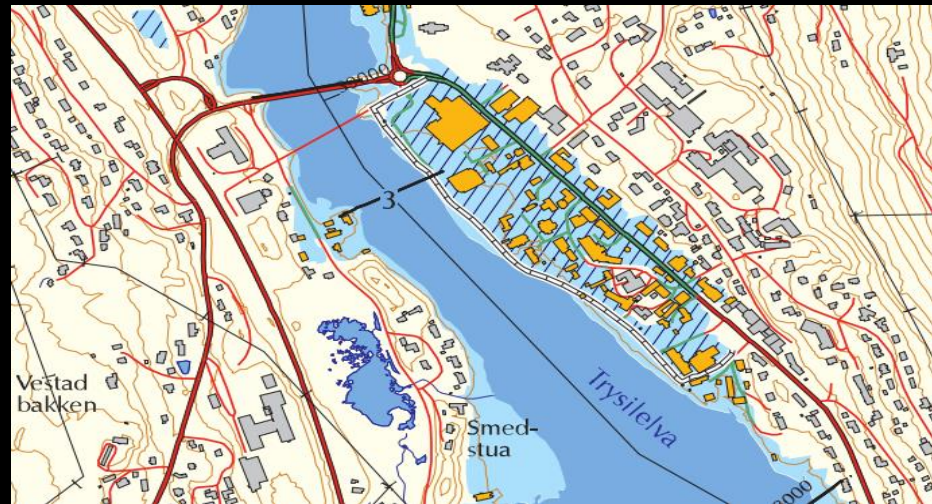
ELVER:

Flomsonekart

+ TEK17

= rimelig enkelt

(helt til klimapåslagene kom...)

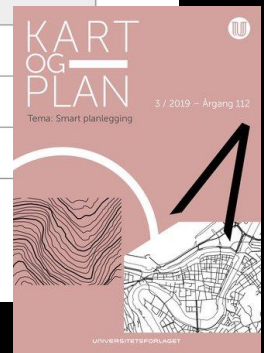
§ 7-2. Sikkerhet mot flom og stormflo

- (1) Byggverk hvor konsekvensen av en flom er særlig stor, skal ikke plasseres i flomutsatt område.
- (2) For byggverk i flomutsatt område skal sikkerhetsklasse for flom fastsettes. Byggverk skal plasseres, dimensjoneres eller sikres mot flom slik at største nominelle årlige sannsynlighet i tabellen nedenfor ikke overskrides. I de tilfeller hvor det er fare for liv fastsettes sikkerhetsklasse som for skred, jf. § 7-3.

Tabell: Sikkerhetsklasser for byggverk i flomutsatt område

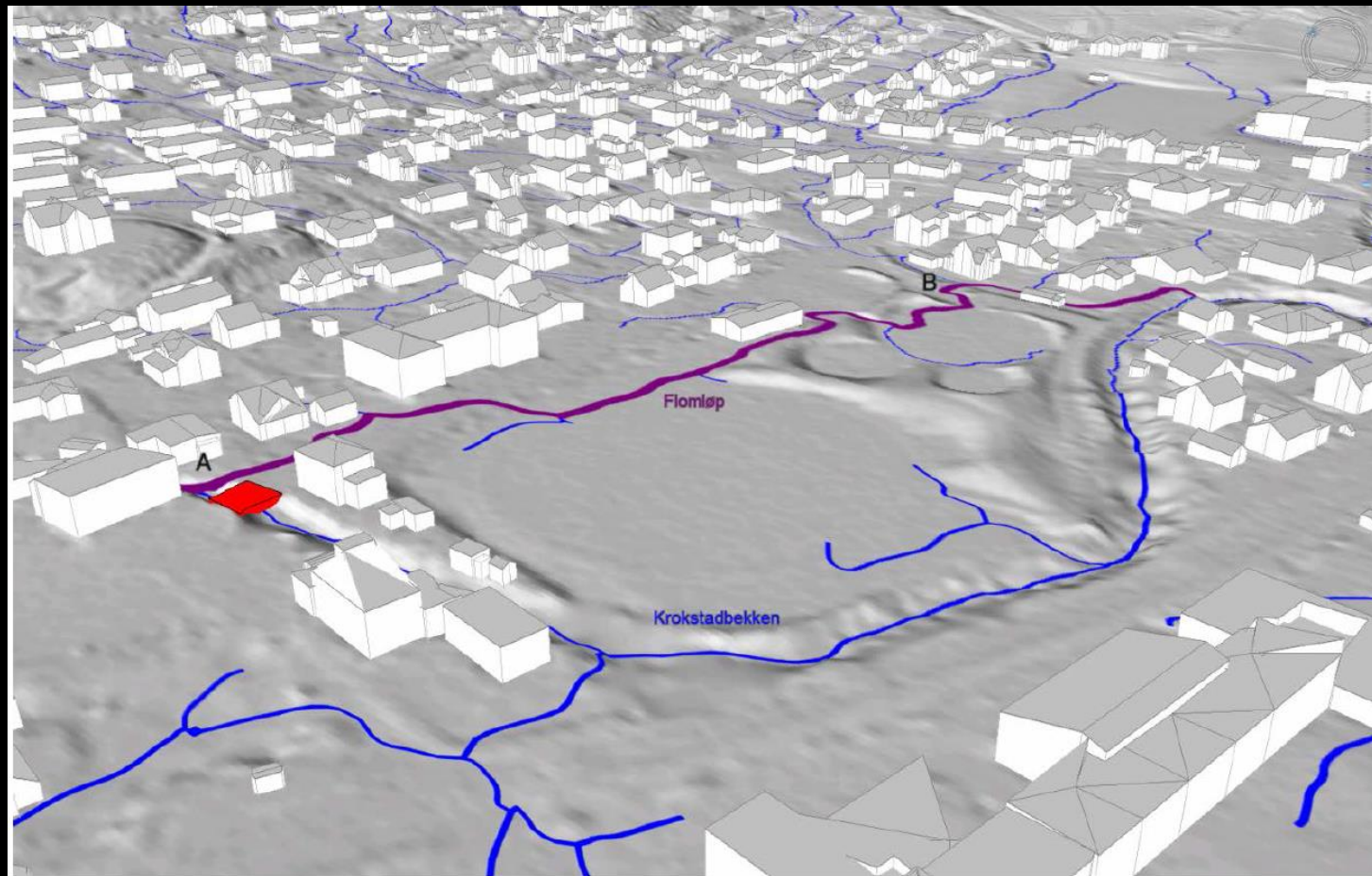
Sikkerhetsklasse for flom	Konsekvens	Største nominelle årlige sannsynlighet
F1	liten	1/20
F2	middels	1/200
F3	stor	1/1000

- (3) Første og annet ledd gjelder tilsvarende for stormflo.
- (4) Byggverk skal plasseres eller sikres slik at det ikke oppstår skade ved erosjon.

BEKKER:

Lite kart + TEK17 = rimelig vrient

Figur 6: Terrengmodellen er endret ved A for å simulere effekten av en tett kulvert (rød flate). Flomvannet vil ta helt ny retning (lilla farge) mot B før det bøyer av mot det opprinnelige elveløpet. Flomveiene er moderat glattet.

Rune Bratlie, Kart og plan 2015 nr 1

Avrenningslinjer og risiko - Sørlandet sykehus

§ 7-2. Sikkerhet mot flom og stormflo

(1) Byggverk hvor konsekvensen av en flom er særlig stor, skal ikke plasseres i flomutsatt område.

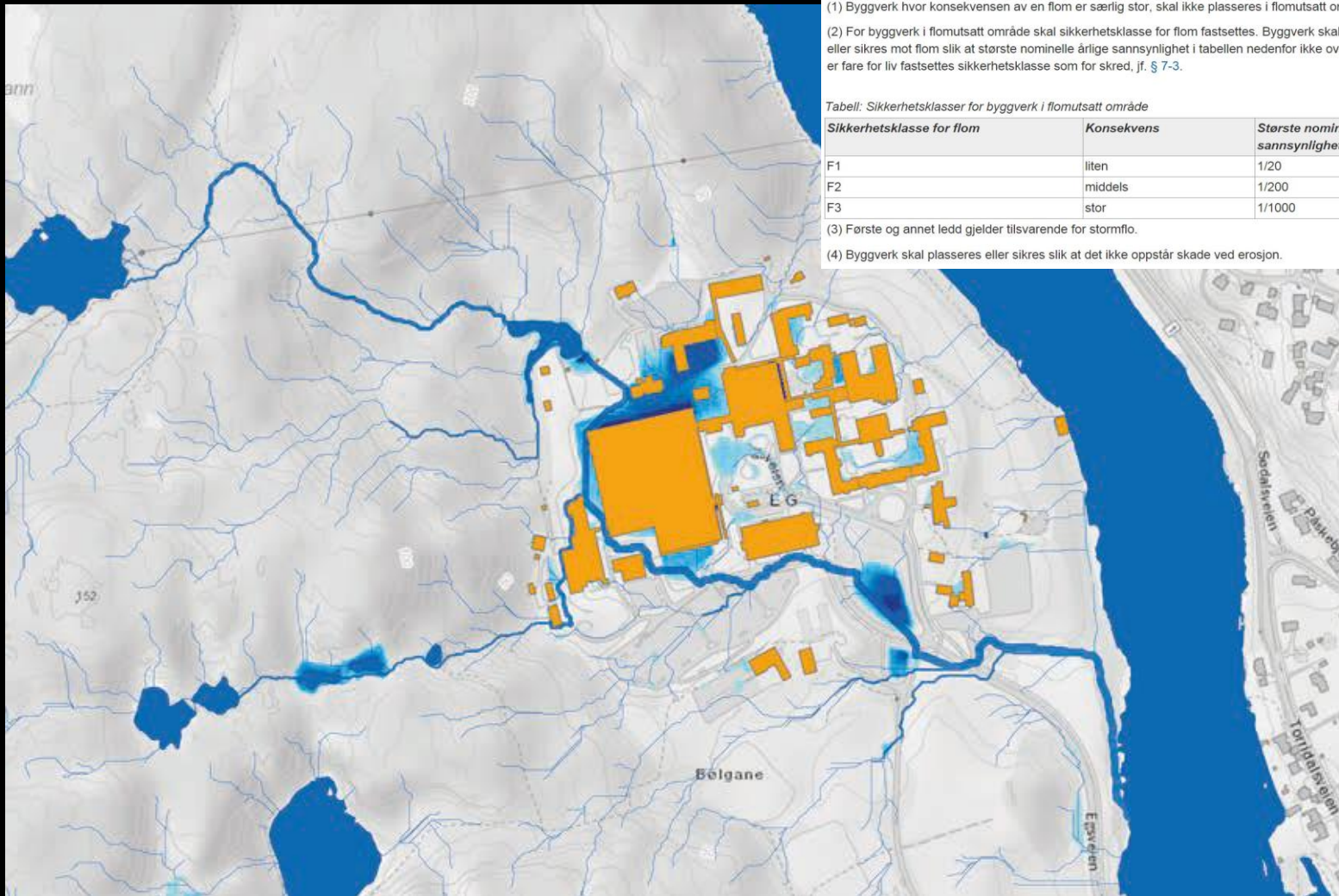
(2) For byggverk i flomutsatt område skal sikkerhetsklasse for flom fastsettes. Byggverk skal plasseres, dimensjoneres eller sikres mot flom slik at største nominelle årlige sannsynlighet i tabellen nedenfor ikke overskrides. I de tilfeller hvor det er fare for liv fastsettes sikkerhetsklasse som for skred, jf. § 7-3.

Tabell: Sikkerhetsklasser for byggverk i flomutsatt område

Sikkerhetsklasse for flom	Konsekvens	Største nominelle årlige sannsynlighet
F1	liten	1/20
F2	middels	1/200
F3	stor	1/1000

(3) Første og annet ledd gjelder tilsvarende for stormflo.

(4) Byggverk skal plasseres eller sikres slik at det ikke oppstår skade ved erosjon.

Kunne man gitt byggetillatelse etter pbl § 28-1 jf. TEK17 ?

NOU 2015:16 (s. 16)

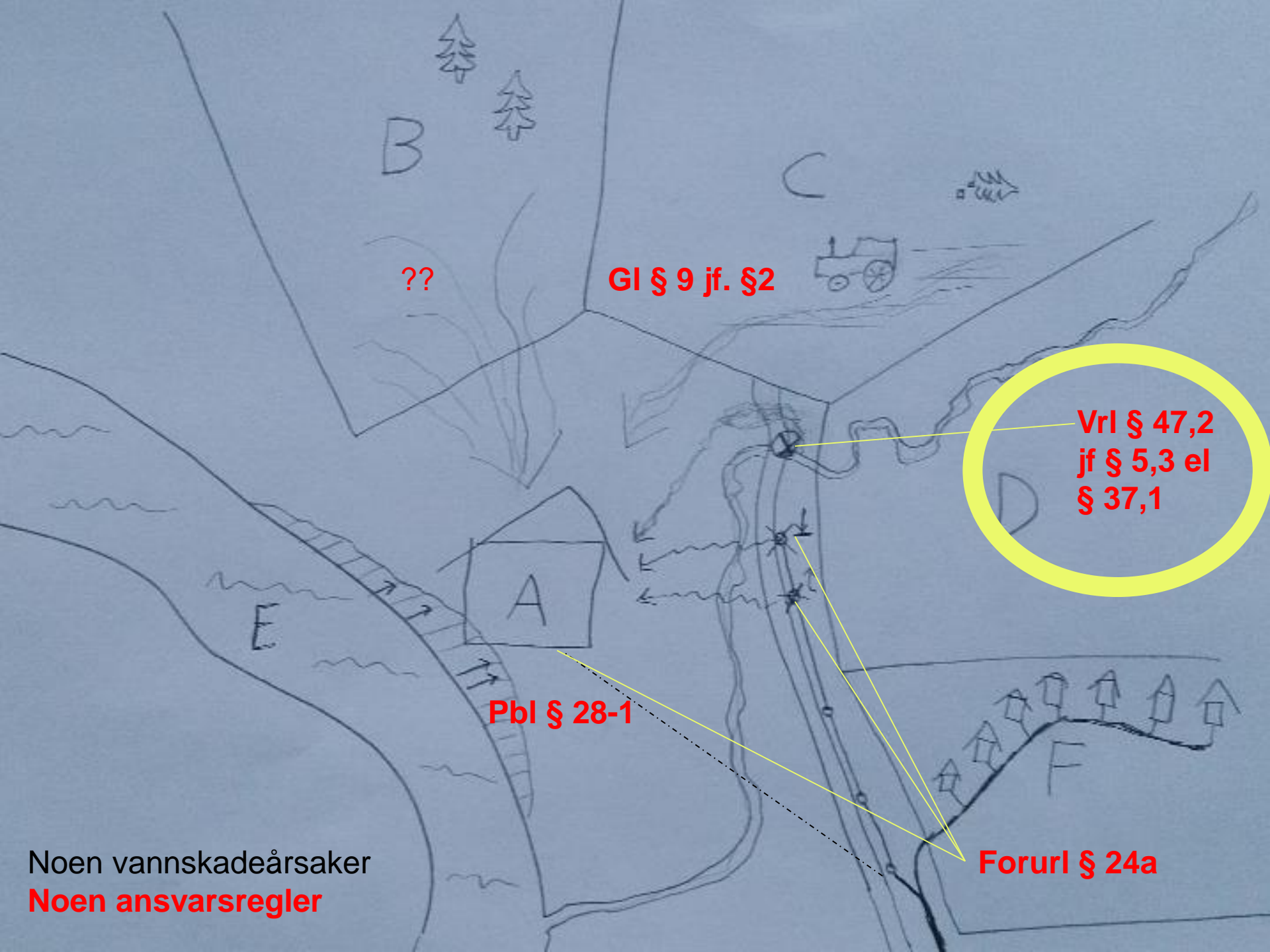
Overvann inn i TEK kap. 7

- **Forslag:**

«Likestille akseptkriteriene for skader fra overvann med flom fra vassdrag i byggteknisk forskrift. Dette vil øke oppmerksomheten om sikkerhet mot overvannsskader også i planprosesser, siden det er lite hensiktsmessig å planlegge virksomhet som senere ikke kan tillates etter byggesaksregelverket.»

- Vil innebære faresonekartlegging og vurdering etter **pbl § 28-1** på samme måte som elveflom og skred.

??

GI § 9 jf. §2

Vri § 47,2
jf § 5,3 el
§ 37,1

Pbl § 28-1

Forurl § 24a

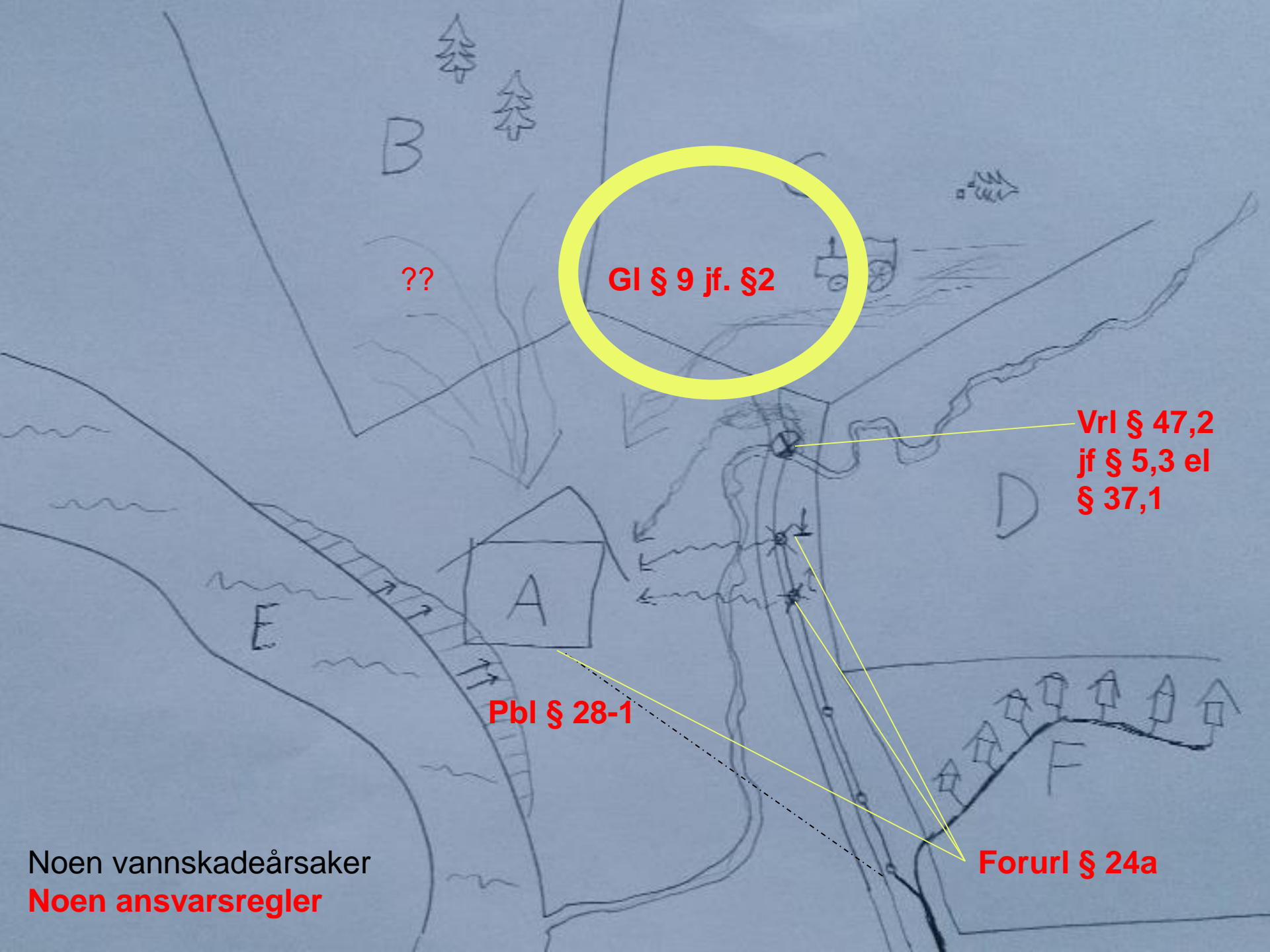
Noen vannskadeårsaker
Noen ansvarsregler

Nittedal-dommen

- Ansvarsfigur: **Objektivt ansvar for uforsvarlig ordning**
  - Vannressursloven § 47,2 a jf. § 5
  - Overføring av vann til en annen bekk ansett som **vassdragstiltak**
- § 5,3: Vassdragstiltaket skal fylle alle de krav «som med **rimelighet** kan stilles til sikring».
- § 37,1: Pålegger tiltakshaver at vassdragstiltaket skal holdes «i **forsvarlig** stand».
  - Kommunen hadde ikke vurdert konsekvensene godt nok
  - Burde tatt hensyn til økt avrenningshastighet pga utbygging
  - Kunne og burde krevet at utbyggere anla fordrøyningsbassenger
- Skjerpede krav til **visse sider** av arealplanleggingen
  - I forhold til vanlig uaktsomhetsregel

??

GI § 9 jf. §2

**Vri § 47,2
jf § 5,3 el
§ 37,1**

Pbl § 28-1

Forurl § 24a

Noen vannskadeårsaker
Noen ansvarsregler

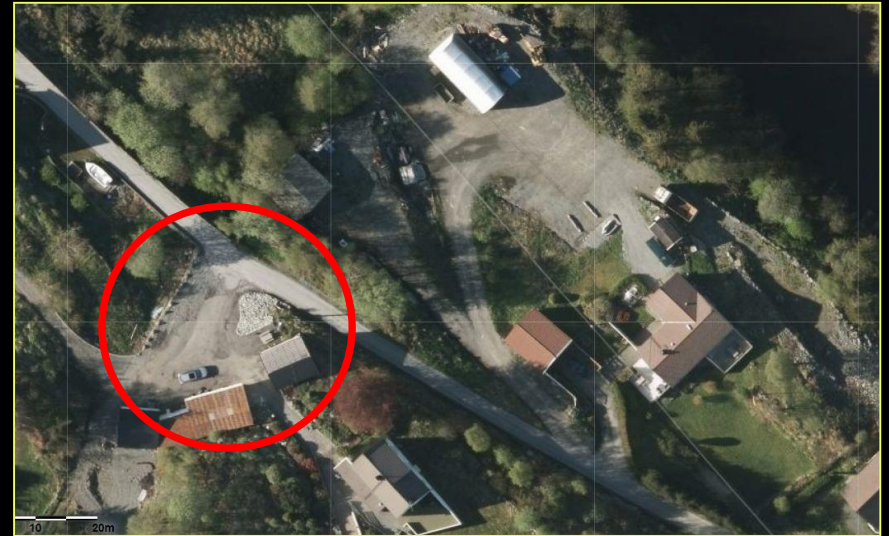
Naboretten (grannelova)

- GI § 2: forbud mot å «ha, gjera eller setja i verk noko som urimeleg eller uturvande er til skade eller ulempe på granneeigedom».
  - omfatter også unnlater.
- Vanskelig å bruke direkte på overvannsanlegg, men vi har eksempler på terrenginngrep som har ført til overvannsskader på naboeiendom
  - RG 1980 s. 598 og RG 1973 s. 683.

LG-2017-085160 (Radøy)

Steinfylling og lukking av bekk med underdimensjonerte rør.
Vannskader hos nedstrøms nabo.

«Avløpsanlegg» etter forurl §24a,
men årsakssammenhengen var ikke tydelig nok for erstatningsansvar.

Tiltakshaver ble likevel dømt til «retting» etter gl § 10 jf § 2,
og må gjenåpne elveløpet.

Profesjonalisering av risikovurdering

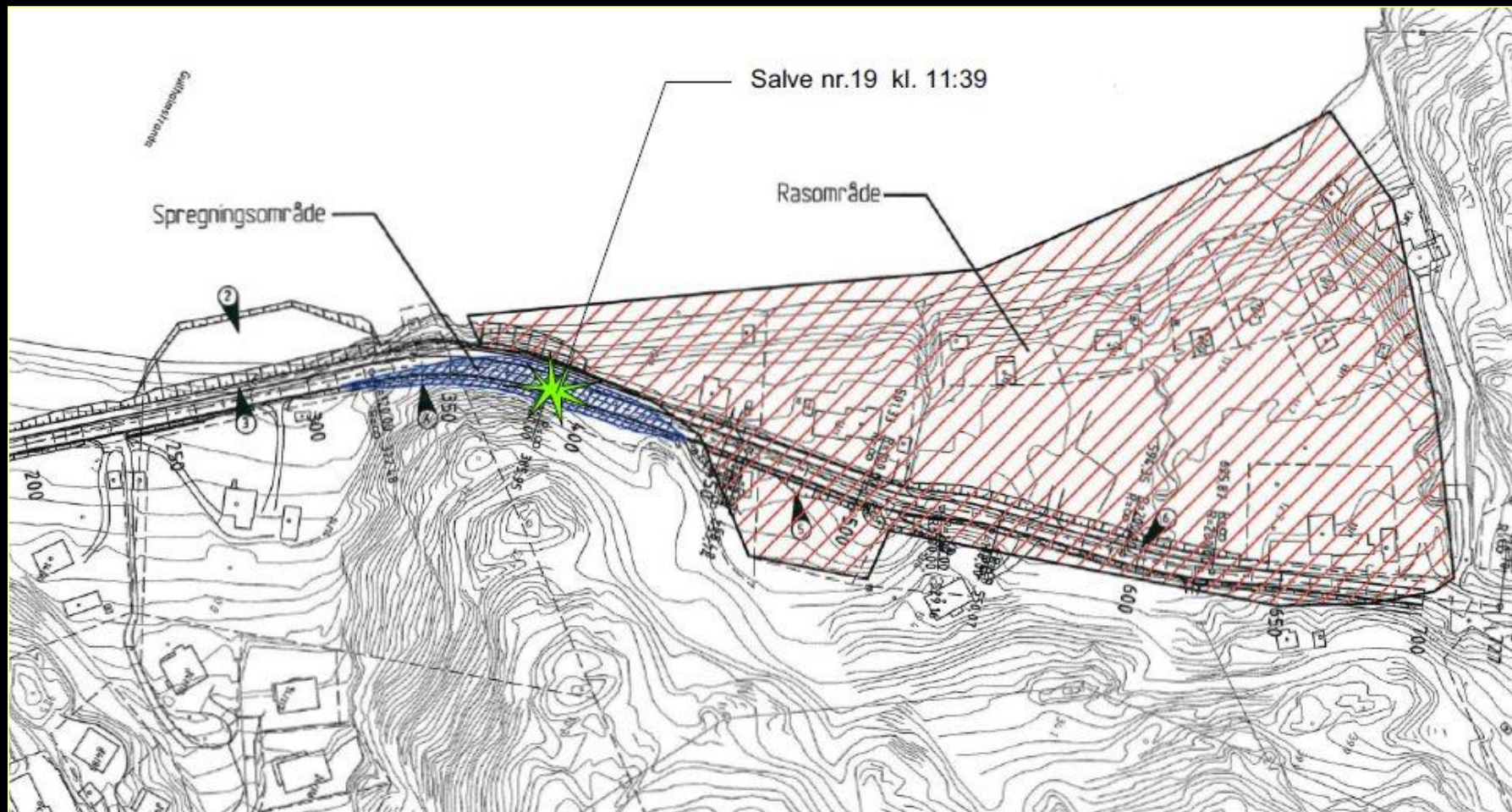
- I rettspraksis legges det økende vekt på om ekspertråd er fulgt av den ansvarlige
- Stor vekt på vitenskapelige sannsynlighetsgrader og gjentaksintervaller

Høyesterett i Nissegård-dommen (HR-2015-484-A):

- Ved en terskel for rasrisiko på **1/1000**, kan det ikke utelukkende tas utgangspunkt i den menneskelige erfaring for å vite om det er akseptabel rasfare i forskriftens forstand (TEK10). **Med et såpass strengt krav, vil det i praksis bare være mulig å avdekke rasfaren gjennom sakkyndige undersøkelser**

**Faregradskart for kvikkleire i Namsos kommune
NGI 2006**

Kattmarka, Namsos 13. mars 2009

Skader for 100 mill. Restkrav på 48 mill avgjort i Namdal tingrett 12.03.2015

Hva sier kartet om fare? NGI rapport 2006:

- **PLAN - OG BYGGESAKSARBEID UTENFOR FARESONER**

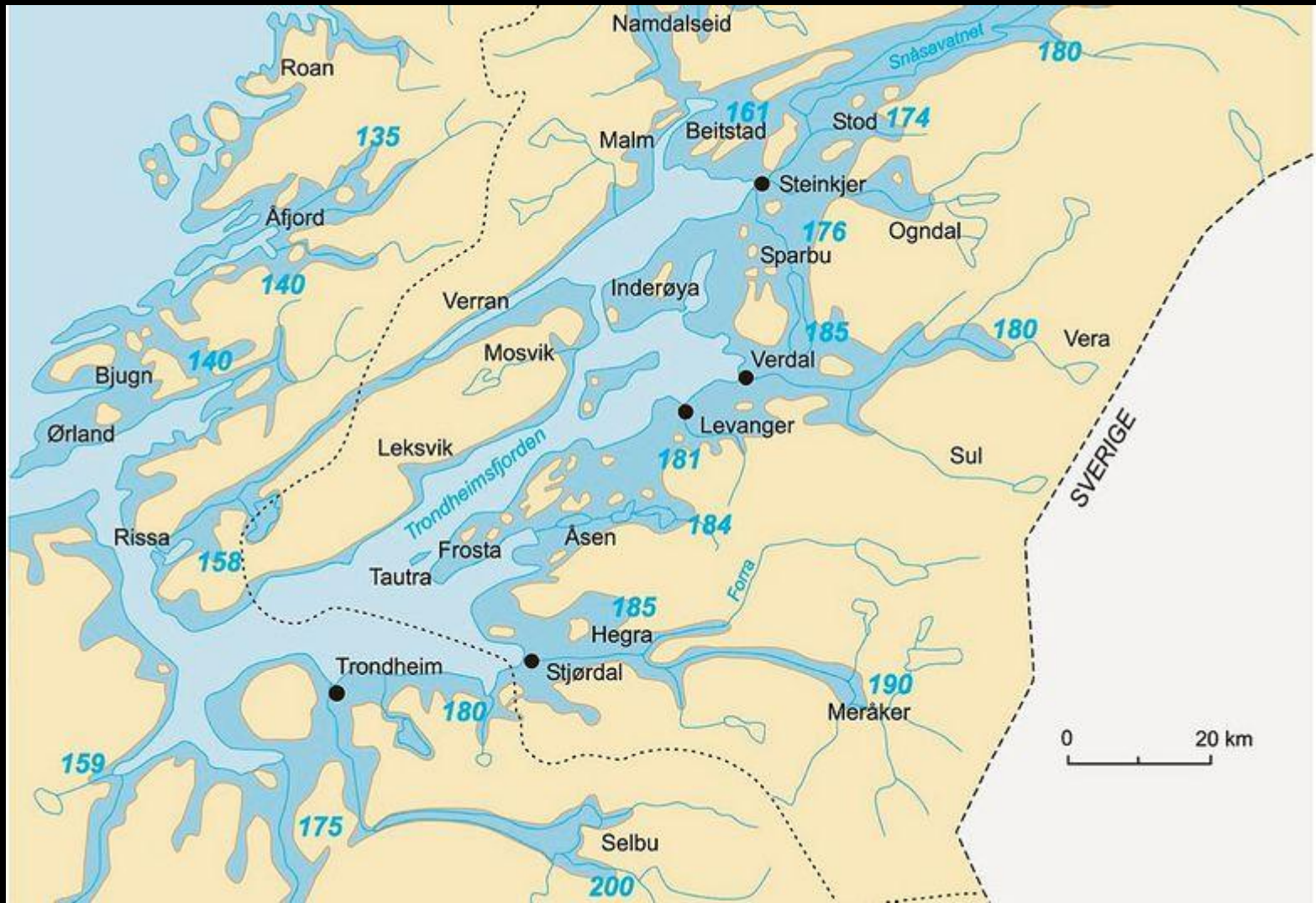
Det skal gjøres oppmerksom på at det kan finnes skredfarlige kvikkleireområder også utenfor de angitte faresonene.

Faresonene er resultat av en regional kartlegging og har først og fremst hatt som mål å lokalisere og klassifisere områder hvor det kan være fare for store skred.

Det er derfor alltid nødvendig at forekomster av kvikkleire kartlegges og skredfare vurderes ved inngrep i områder med **marin leire**.

Dersom kvikkleire blir påvist og topografien tilsier at skredfare kan være tilstede, anbefales at de samme krav legges til grunn for den geotekniske prosjekteringen som ved byggevirksomhet innenfor faresoner.

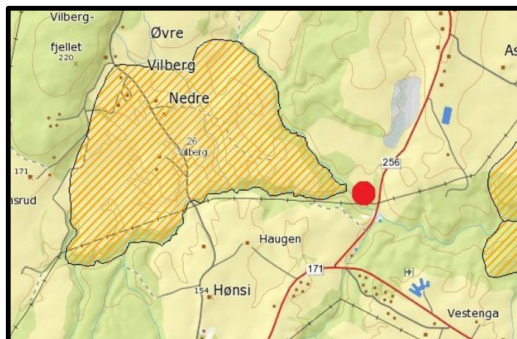

Sørum Kommune
Landbruk

Hans-Ove Kirkeby
Asakvegen 115
1923 SØRUM

Dato
02.06.2014

Vår Ref.
13/00174-11

55/1 - Plan for bakkeplanering på eiendommen Asak, gnr 55 bnr 1 godkjennes

Kommunen har den 07.02. 2014 mottatt plan for bakkeplanering på eiendommen Asak, gnr 55, bnr 1 i Sørum kommune.

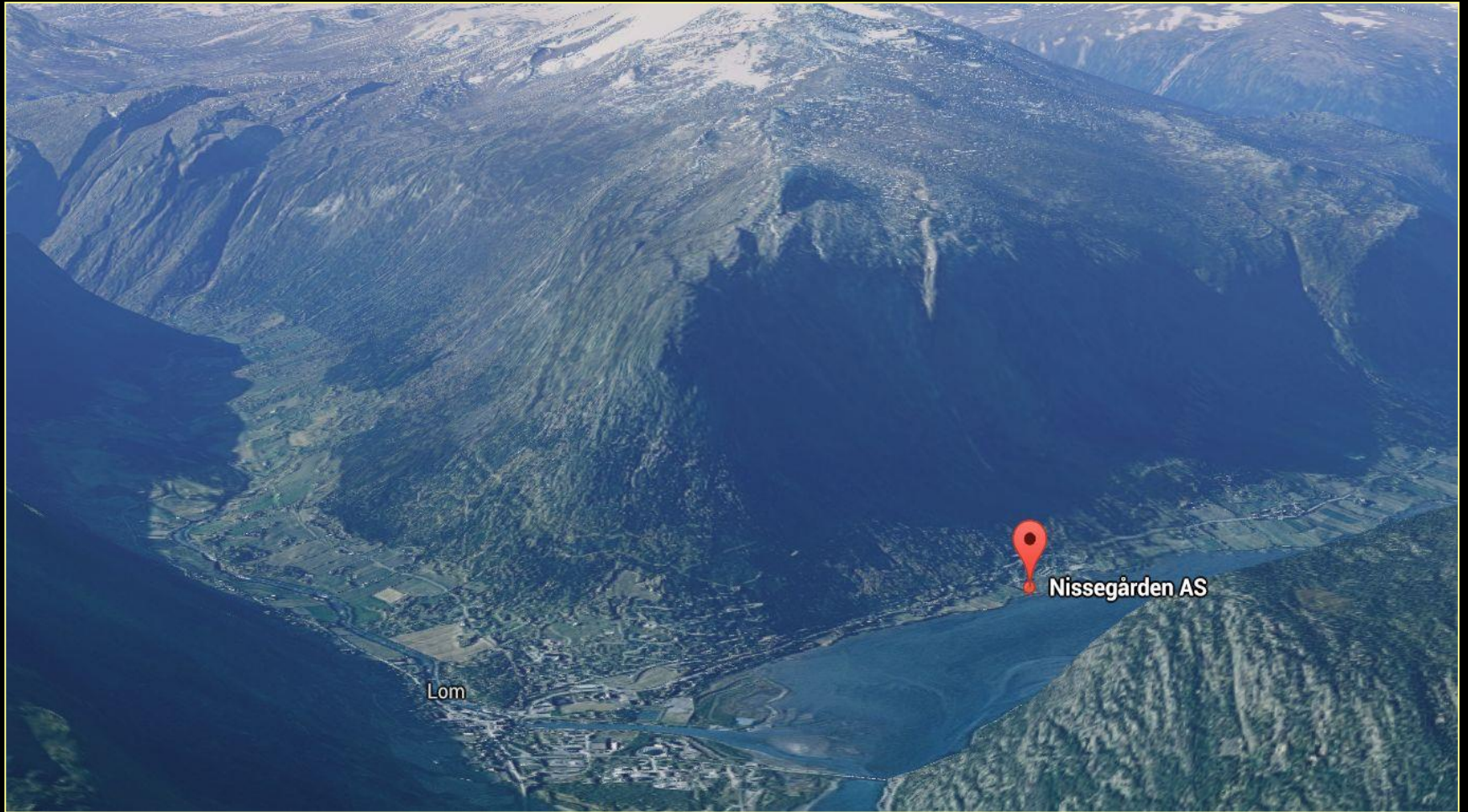
Saksopplysninger

- Det stilles krav om redusert jordarbeiding de tørste årene etter planering

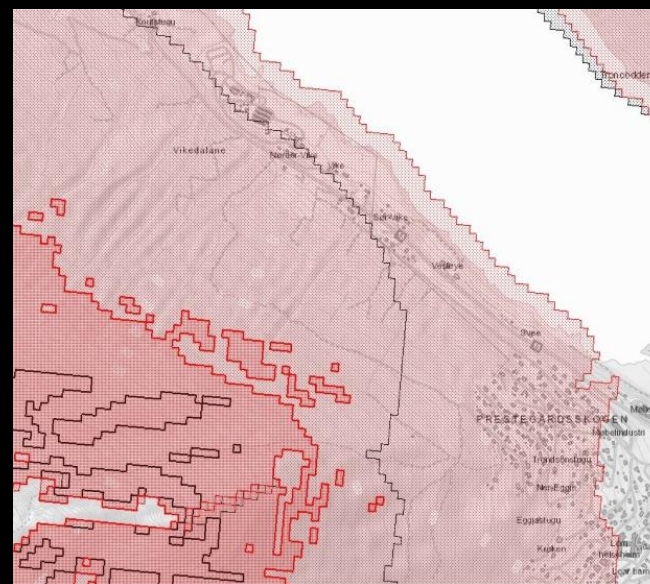
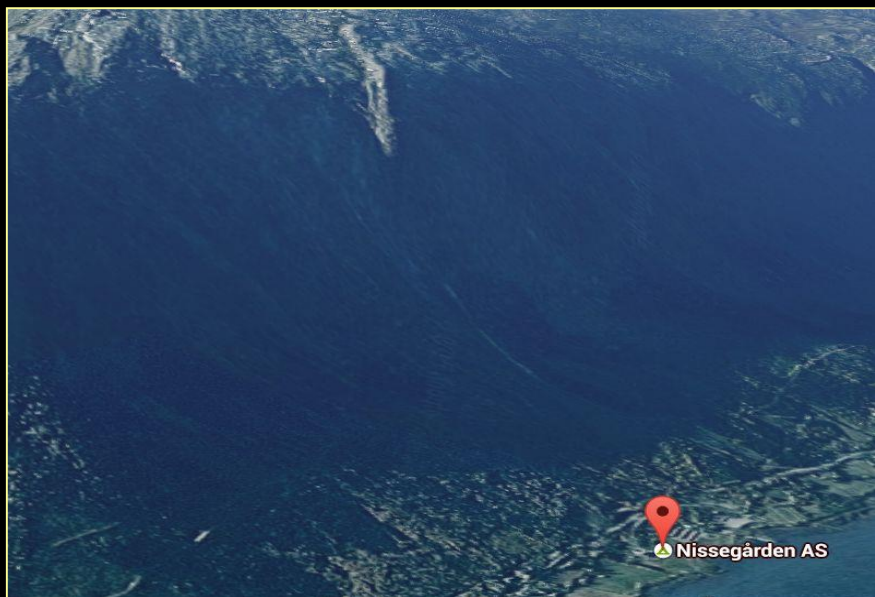
Kvikkleirekart fra NGI viser at omsøkt areal ligger utenfor fareområde for kvikkleireskred.

Kulturlandskap og biologisk mangfold

Sørum 10.11.2016

HR-2015-484-A Nissegården

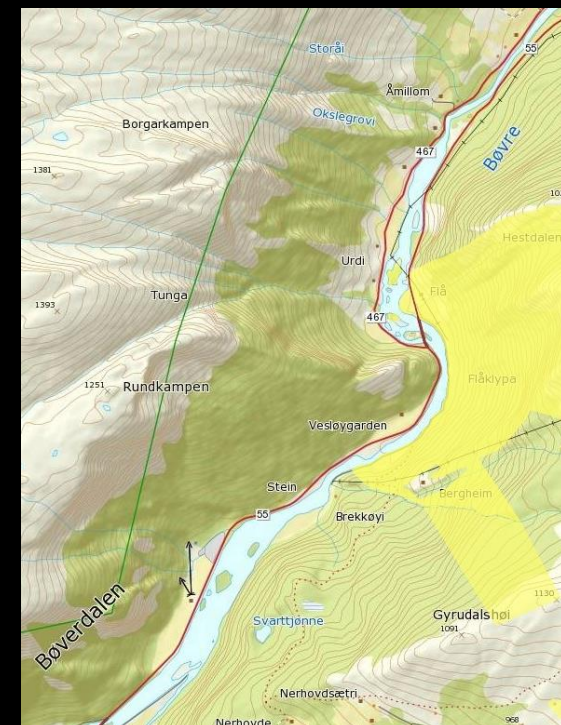

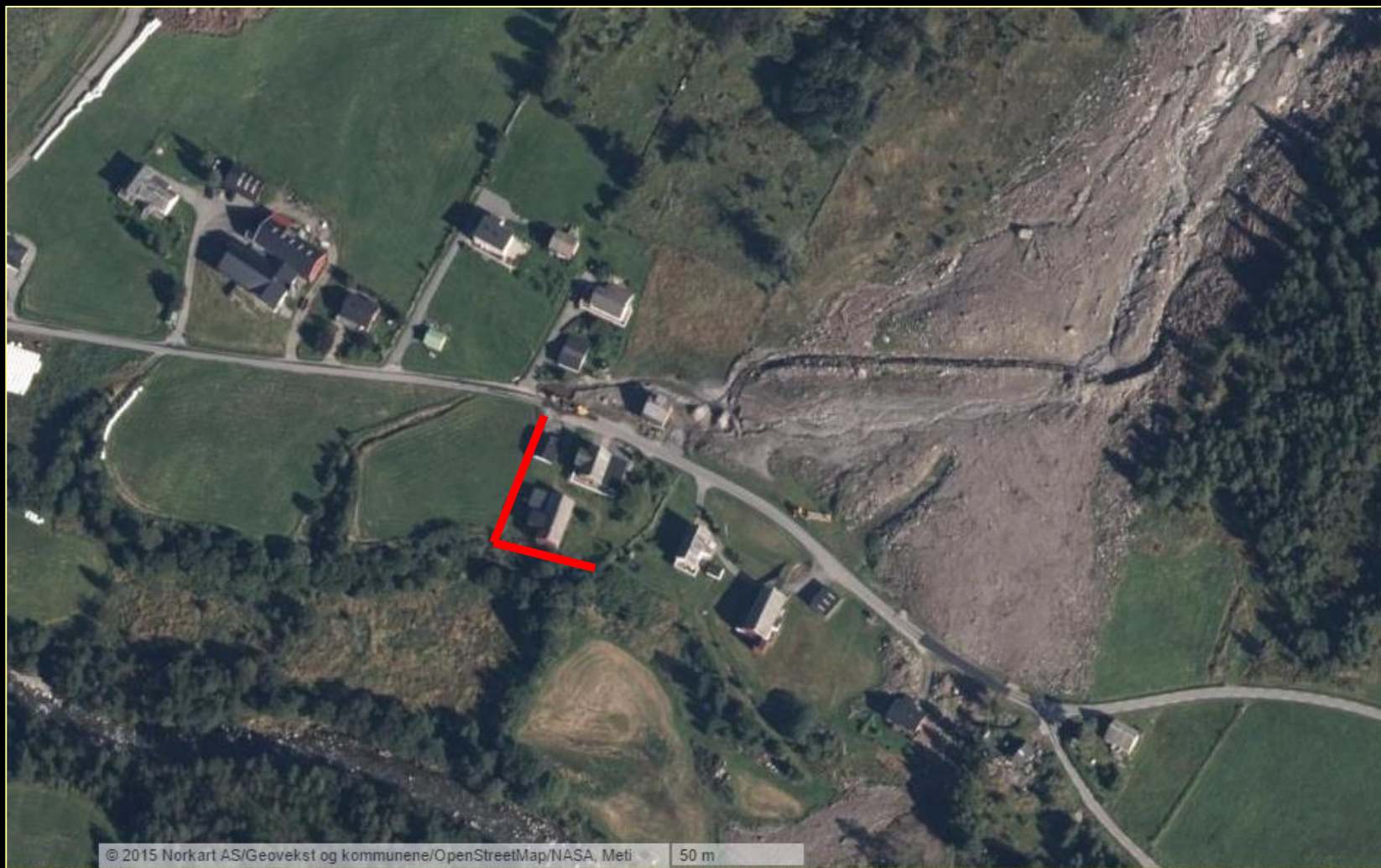
- Privat reguleringsplan i 2000.
- Påfølgende byggetillatelse til 44 bygninger.
- Farekart i 2010 stopper videre bygging (erstatningsfritt).
- Alle eksisterende bygninger kan brukes som før.
- Nissegården krever erstatning for gitte byggetillatelser.
- Høyesterett (4-1) frikjente kommunen.
- Grensetilfelle med høy pedagogisk verdi for aktsomhetsvurderingen.
- Link til kommentarartikkel: http://www.tauboll.no/juko0315_hovedsaken.pdf

HR-2015-484-A Nissegården

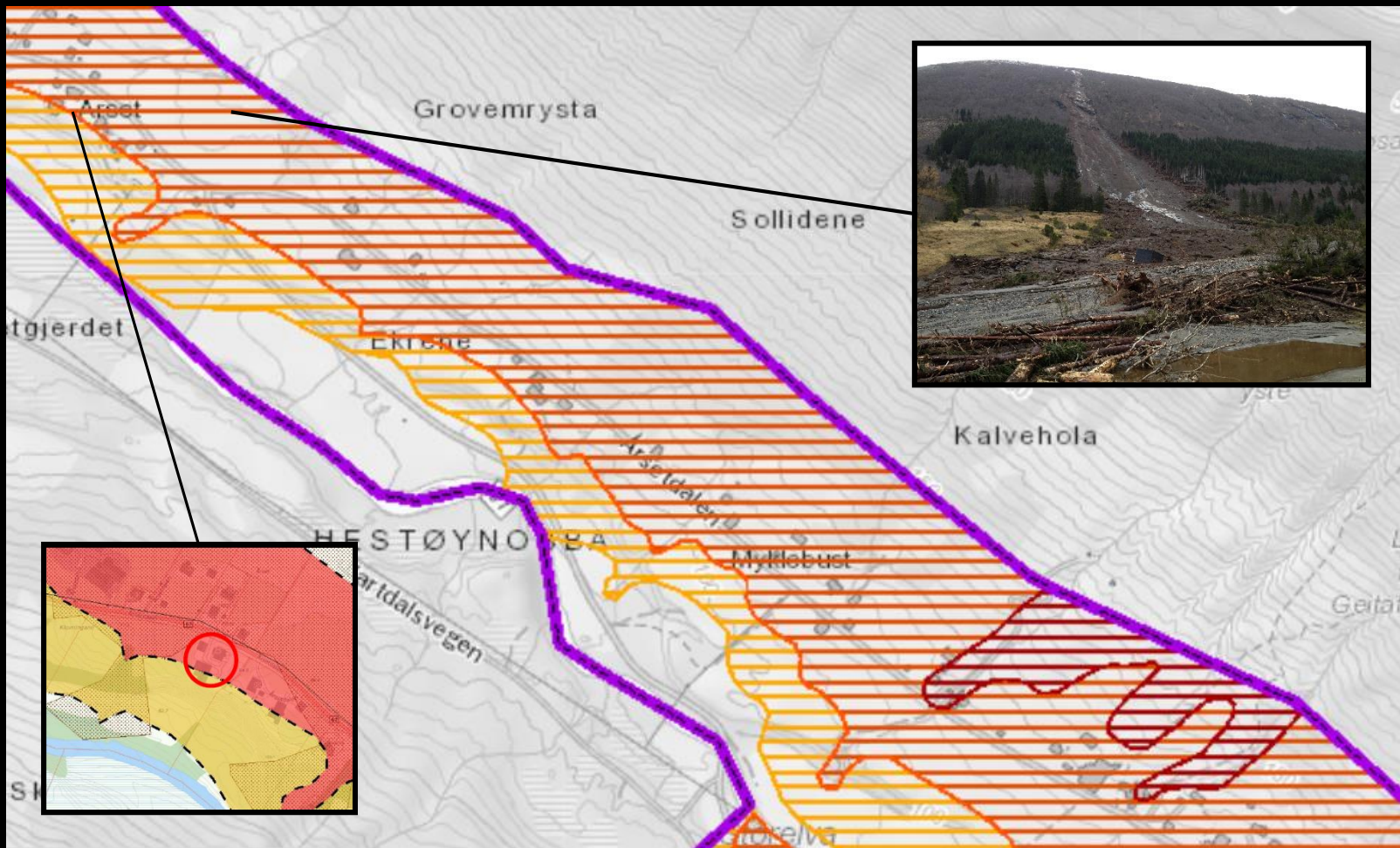

- Lom 52/1.
- Boplikt.
- Kjøpt 2010.
- Investert 3 mill i nye uthus (som ble gitt tillatelse pga bygningstype, jf. forskrift).
- Utvidelse av bolighus fra 87 m² til 165 m² nektet, men tillatt etter klage til **politisk** nivå.

Årsetdalen, Ørsta

Årsetdalen, Ørsta

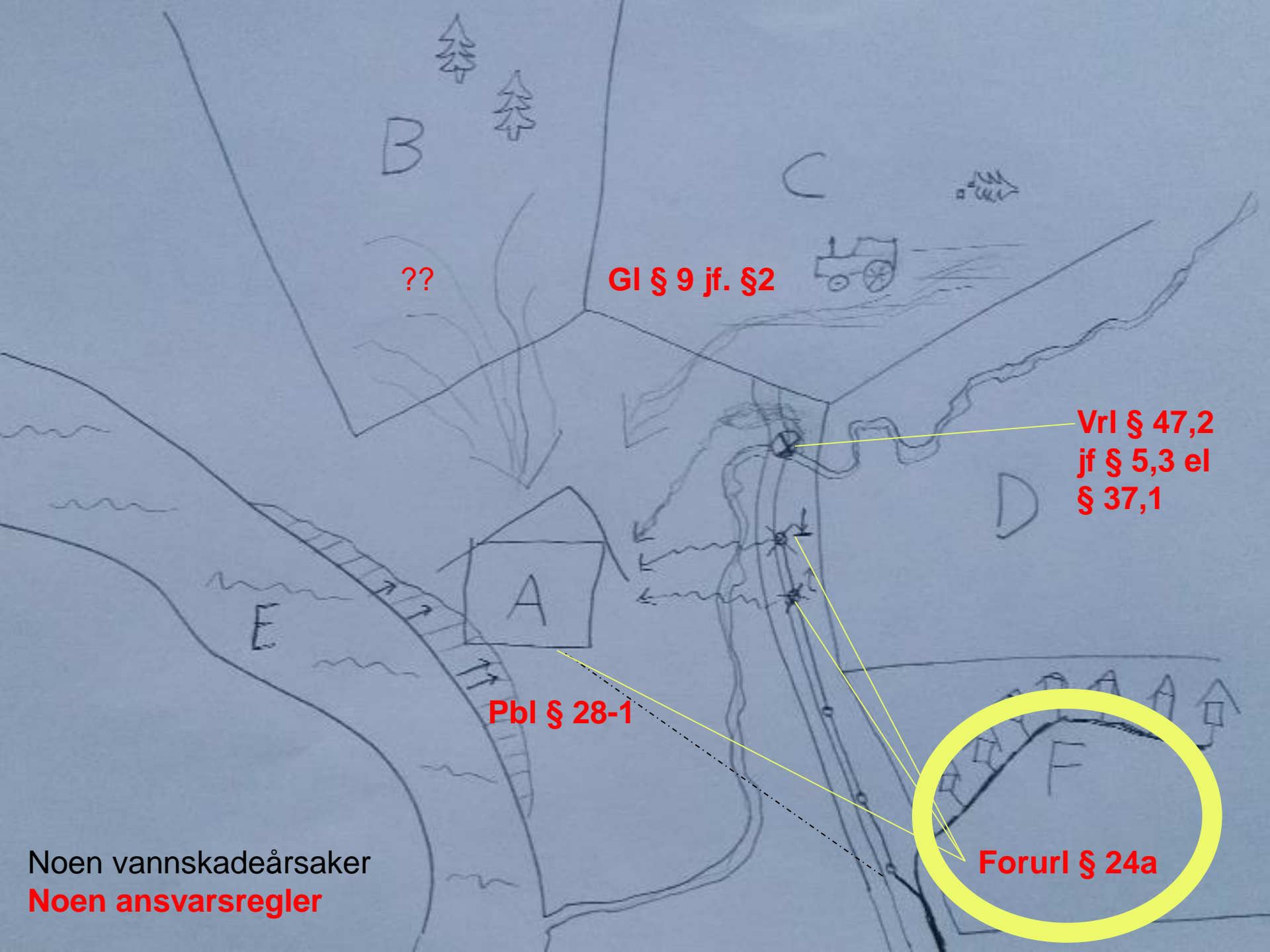
Ørsta-saken: **Fradeling** i fareområde - ikke nybygg

- Eier av gårdsbruk hadde lenge leid bort jorda til naboen. Ønsket å fradele tunet som bolig og selge resten.
  - Klarert i forhold til landbrukshensyn.
- Avslag pga utilstrekkelig sikkerhet, jf pbl § 28-1
  - Kommunen ønsket å si ja. Viste til at risikoen ikke ble økt, TEK10 § 7-3
  - Innsigelse fra Fylkesmannen
- Prinsipputtalelser fra KMD 06.10.2015 og 14.12.2015
  - Ingen skjønnsfrihet i forhold til type fradeling
  - Lokale oppfatninger av risiko (og nytteeffekt) kan ikke legges vekt på når det finnes ny ekspertbasert kartlegging. (jf. Nissegårddommen 2015)
  - Ikke rom for å ta økonomiske hensyn.

OVERVANNSHÅNDTERING I TETTBEBYGGELSE

??

GI § 9 jf. §2

Vri § 47,2
jf § 5,3 el
§ 37,1

Pbl § 28-1

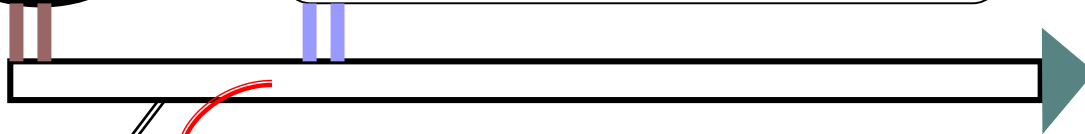
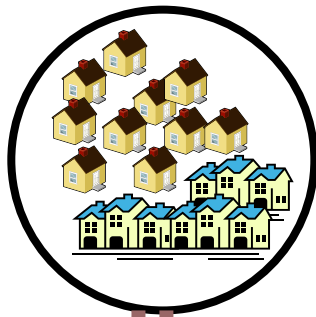
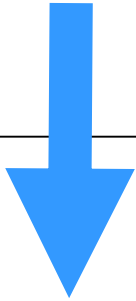
Forurl § 24a

Noen vannskadeårsaker
Noen ansvarsregler

Ekstremnedbør

Fysisk endring av
overflaten

Kommunal plan og
godkjenning av
endringer på
overflaten

Forurl § 24a:
Anlegget som
årsak

- Feilberegnet kapasitet
- Svikt i vedlikehold
- Teknisk svikt (inkl. materialsvikt)

Faremomenter for oversvømmelser fra avløpsanlegg

Skader fra avløpsanlegg

- Forurensningsloven § 24a
  - ”Anleggseieren er ansvarlig uten hensyn til skyld for skade som et avløpsanlegg volder fordi kapasiteten ikke strekker til eller fordi vedlikeholdet har vært utilstrekkelig.”
    - Objektivt ansvar
    - Eiers ansvar
    - Kapasitet
    - Vedlikehold
- Rettstilstanden er nå delvis ulik lovens ord
  - Jfr dommene i Stavanger, Alta, Molde, Fosen ++

Overvann = Avløpsvann? Stikkrenne = Avløpsanlegg?

Forurl § 21

Med avløpsanlegg forstås anlegg for transport og behandling av avløpsvann.

*Med **avløpsvann** forstås både sanitært og industrielt avløpsvann og **overvann**.*

Avgrensning av ansvaret etter § 24a: Veisluk, rister, kummer

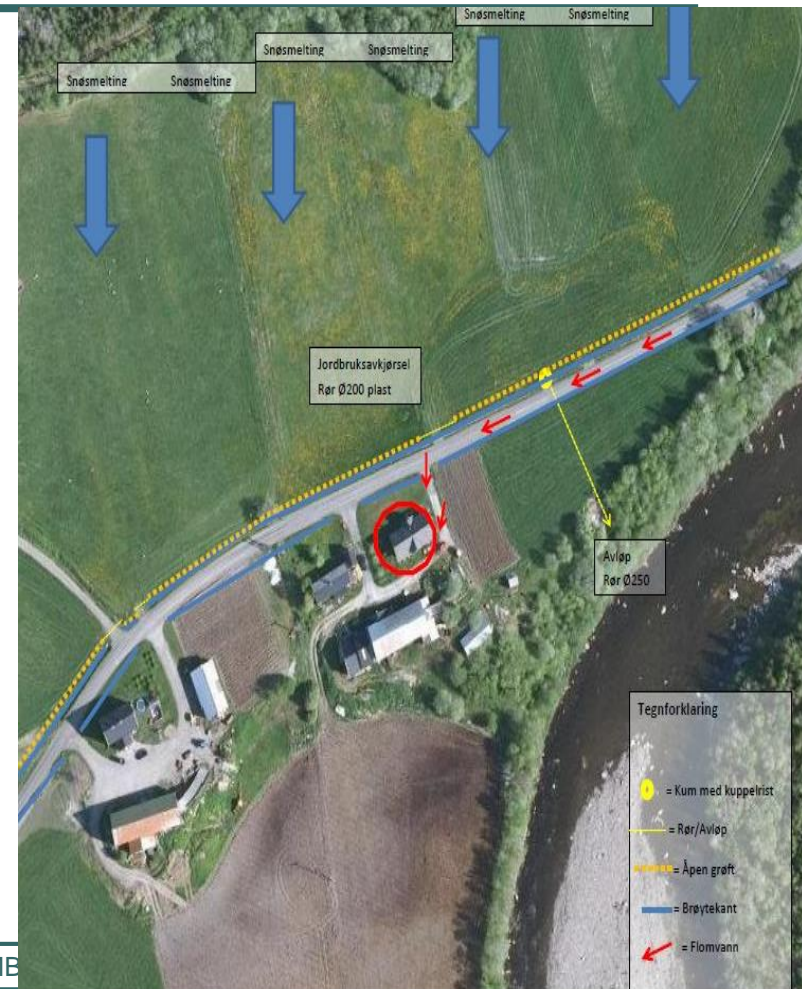

- Definisjon i forurl. § 21 omfatter også anlegg for transport av overvann

§ 21. Med avløpsanlegg forstås anlegg for transport og behandling av avløpsvann. Med avløpsvann forstås både sanitært og industrielt avløpsvann og overvann.
- Uklar ansvarsfordeling mellom:
  - Veiansvar hos stat/fylke og kommunen
  - Kommunens veiansvar og VA-selvkost
- **Artikkel av Steinar Taubøll i Kart og plan 2010 nr 3**
- **Rt-2012-820 (Fosen) avsnitt 20-33:** Fylkeskommunen objektivt ansvarlig for tette stikkrenner under ekstremvær

Rt. 2012 s. 820 (Fosen)

- Åpen grøft langs fylkesvei skulle drenere bort vannet fra et jorde på oversiden + kum og stikkledning under veien og ut i en åpen bekk.
- HR kom til at det var et avløpsanlegg etter forurl § 21
- Anleggseier gjorde alt de maktet for å holde kummen åpen.
- §24a = ERSTATNINGSANSVAR LIKEVEL
- «Avløpsanlegg» i forurl § 21 omfatter ledninger, renseanlegg, pumpestasjoner og annet utstyr i tilknytning til ledningsnett og renseanlegg, inkludert rister, kummer, stikkrenner og lukkede grøfter.
- Omfatter ikke drensledninger (rør for oppsamling av grunnvann)

Fosen-dommen

+ NOU 2015:16

= Ekstrem ekspansjon av virkeområdet for forurl § 24a

- **Utvidelse 1:**
- HR godkjenner utvidet bruk av regelen som egentlig var laget for kommunale kloakkanlegg.
- **Utvidelse 2:**
- NOUen analyserer urbane forhold, men foreslår landsdekkende regler.
- Norge har ca. 90.000 km offentlig veg med ca. 50.000 km veggrøfter og ca. 4.000 km lukket drenering langs veg.
- I tillegg kommer all drenering av jordbruksarealer og andre eiendommer.

LE-2015-161076 (Lillehammer)

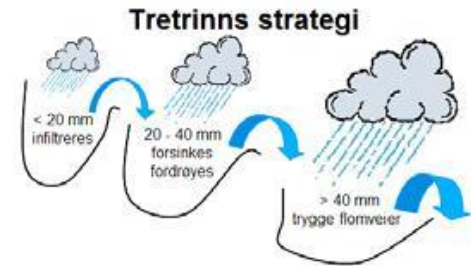

- Bekk lagt i et omkring 60 meter langt rør under kommunal vei.
- Partene **enige** om at bekkelukkingen og bekkeristen ved var et vassdragstiltak, jf. vannressursloven § 3 bokstav a.
- **Kommunen frikjent**
  - Anleggseier gjorde alt de maktet for å holde kummen åpen.
  - Hadde oppfylt sin vedlikeholdsplikt som **tiltakshaver** etter vannressursloven § 37 første ledd.
- Resultatet ville blitt motsatt hvis røret hadde blitt regnet som avløpsanlegg, jf Fosen-dommen

Kronikk i Kommunal Rapport januar 2019: <https://kommunal-rapport.no/meninger/debatt/2019/01/for-mye-vann-p%C3%A5-feil-sted>

Noen nye verktøy for overvannshåndtering

Pbl § 27-2

5. Før oppføring av bygning blir godkjent, skal avledning av grunn- og **overvann** være sikret. Tilsvarende gjelder ved vedlikehold av drenering for eksisterende byggverk

TEK17

§ 13-11 Terreng rundt byggverk skal ha **tilstrekkelig fall** fra byggverket dersom ikke andre tiltak er utført for å lede bort overvann, inkludert takvann.

§ 15-8 (1) Overvann og drensvann skal i størst mulig grad infiltreres eller på annen måte **håndteres lokalt** for å sikre vannbalansen i området og unngå overbelastning på avløpsanleggene.

§ 15-8 (2) Bortledning av overvann og drensvann skal skje slik at det ikke oppstår oversvømmelse eller andre ulemper ved **dimensjonerende regnintensitet**.

Kommunale regler må lages og følges

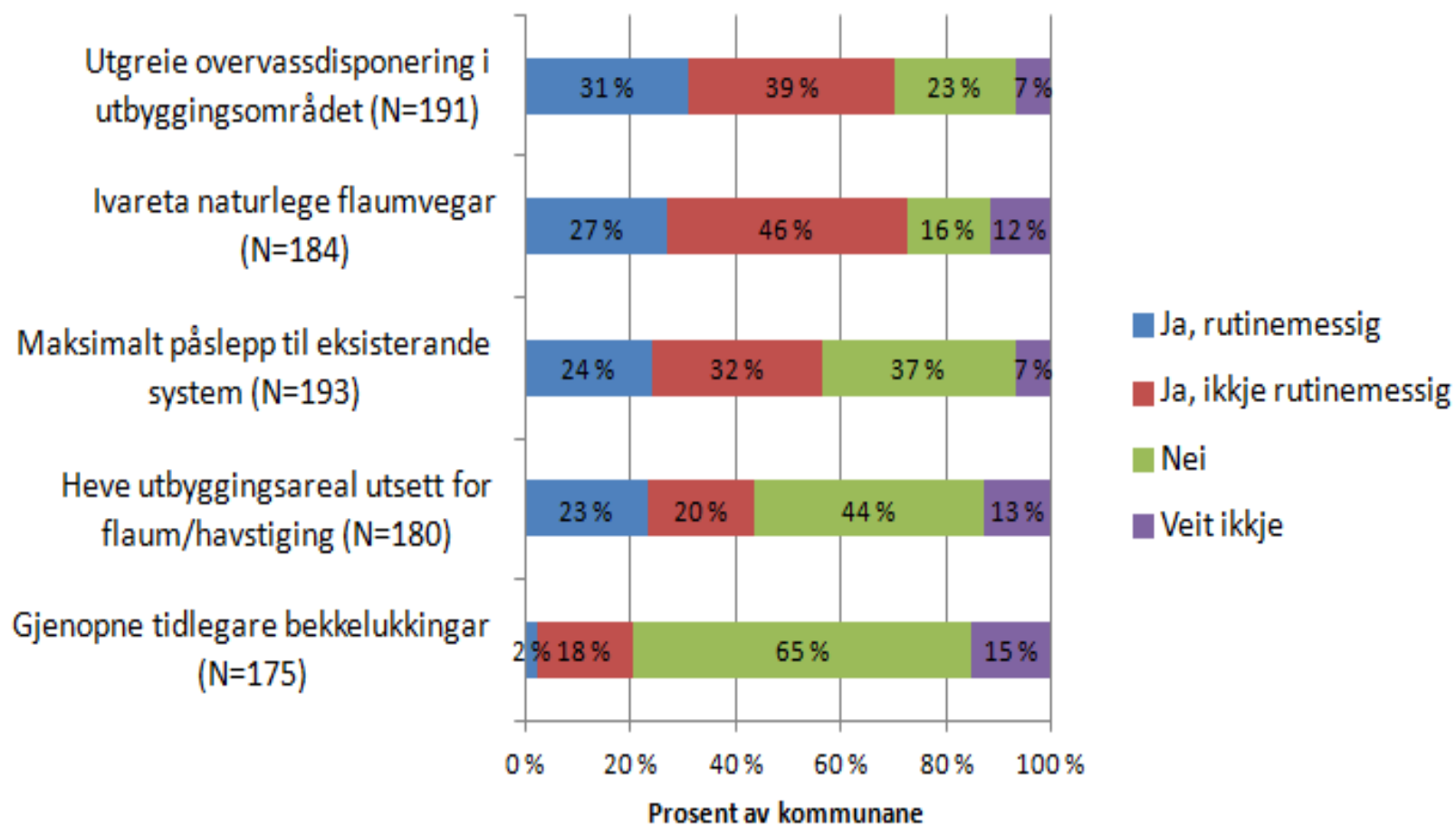

Oslo kommune

Vann- og avløpsetaten

A - Regler for byggeprosessen	5
1 Iverksetting av tiltak	5
2 Hovedregler i utbyggingsfasen	5
2.1 Reguleringsplan	5
2.2 1- eller 2 trinns byggesak	5
3 Hovedregel for overvann fra tak	6
4 Hovedregler ved alle påslipp til offentlig avløpsnett	6
4.1 Mengder	6
4.2 Drift og vedlikehold	6
5 Tilleggsregel for påslipp fra næringsområder og anleggsvirksomhet	6
5.1 Mengde og kvalitet	6
B - Beskrivelse av reglene	7
6 Plan for overvannshåndtering	7
6.1 I reguleringsplanleggingen	7
6.2 I byggesaken	8
7 Lokal håndtering av overvann	8
7.1 Overvannsdisponering i praksis	9
7.2 Utslipp til resipient (ikke via offentlig overvannsledning)	9
8 Dimensjonering	12
8.1 Beregning av arealavrenning	12
8.2 Fordroyning	12
8.3 Flomveier	13
9 Påslipp til offentlig avløpsnett	13
9.1 Avtale om påslipp	13
9.2 Mengder	13

Har kommunen i løpet av dei siste fem åra stilt nokre av desse krava i utbyggingssaker?

Eksempel Vold/Lund: Krav til utbyggere av boligområder

- Samarbeidsavtale Ringsaker-Hamar om utbygging av området (2007)
- Reguleringsplan utført av kommunene
- Tenkt privat videreutvikling av området i 20 år. 700-900 boliger.
- Avrenning ved 1 times 50 års-regn ca 4000 l/sek
- Mottakskapasitet 100 l/sek
- All avrenning går til Hamar.
- Kommunene skulle ivareta det kommunaltekniske

● Overordnet plan for overvann, utført av COWI i 2009

● <https://www.mercell.com/da-dk/m/file/getfile.ashx?id=32542293>

- Inkluderer utbyggingsområdet + oppstrøms felt. Totalt ca 70 ha.
- **Maks tilførsel til kommunalt ledningsnett skal være 100 l/s fra hele området**

● Overvann og flomveier i reguleringsplanen (ca 35 ha) utført av SWECO i 2010

● <https://www.hamar.kommune.no/article28056-7966.html>

- Forprosjekt overvann (kapasitet på eksist nett, vurdering av maks påslipp)
- Forprosjekt flomveier. Kart ligger inne som føringer i reguleringsplanen
- **Bestemmelse i reguleringsplan:**

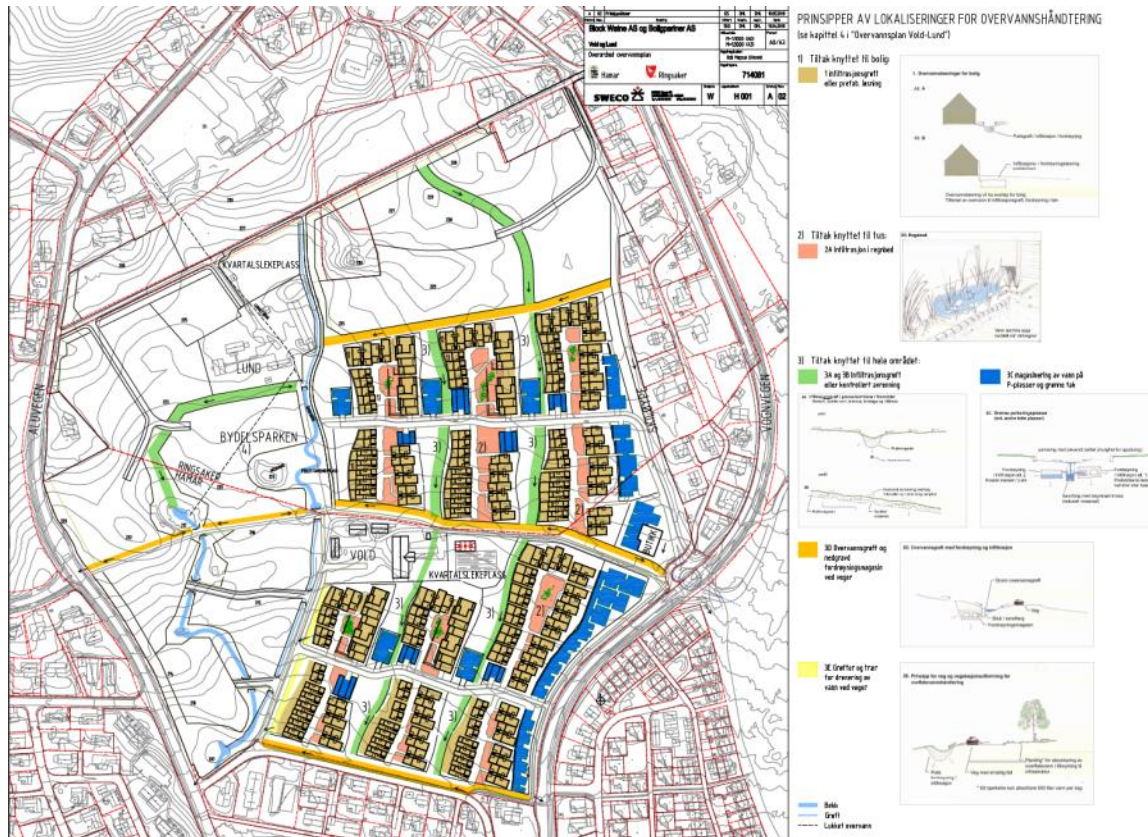
● 2.13 Overvann

Det er utarbeidet overvannsplan jfr. pkt. 2.1. Nytt bekkeløp skal utformes og dimensjoneres i overenstemmelse med NVEs retningslinjer 1/2008. grense for påslipp av overvann fra hele planområdet er fastsatt til **50 l/sek til kommunalt nett i kum ved Ajerhagan.**

2.15 Rekkefølgebestemmelser

Før det gis byggetillatelse skal det foreligge godkjent detaljert byggeplan for helhetlig overvannshåndtering i samsvar med retningsgivende overvannsplan (23.3.2011).

Hamar kommune skal også godkjenne detaljert byggeplan for helhetlig overvannshåndtering før det gis byggetillatelse i **Ringsaker** kommune (fase 1- fase 4). Godkjenning i Hamar kommune gjøres av Teknisk drift og anlegg.

- Totalt er maks påslipp 100 l/s nederst for hele området
  - (Vold/Lund + fortetting og utbygging oppstrøms, totalt 70 ha)
- For å sikre deling av kapasiteten ble det delt inn i delområder.
  - Vold/Lund (35 ha) ble tildelt maks 50 l/s

- **Utbyggingsavtale** mellom utbygger Block Watne AS, Ringsaker og Hamar kommune 21.12.2011
- Avtalen inkluderer:
  - Reguleringsplanbestemmelsene
  - Utbygger forplikter seg også til følgende:

8. Overvann

Overordnet overvannsplan er utarbeidet 23.03.11. I denne overvannsplanen er tillatte grenser for påslipp av overvann fra feltet til offentlig nett angitt til maks 50 l/s. Punkt for påslipp til kommunalt nett er ved Ajerhagan.

Lokal overvannshåndtering ved utbygging av boliger på gnr 1 bnr 3706 i Hamar kommune og gnr 800 bnr 1 og bnr 800 gnr 14 i Ringsaker kommune er Utbyggers ansvar frem til punkt for påslipp til offentlig nett. Disse forhold skal hensyntas ved prosjektering og utbygging.

Utbygger må ved søknad om byggetillatelse for utbygging av de enkelte felt, fremlegge detaljert plan for overvannshåndtering som viser hvordan ovennevnte krav til overvannshåndtering ivaretas.

9. Etablering av velforening – klausul i forhold til kjøpere av boliger

Utbygger er ansvarlig for at det etableres en velforening for hele utbyggingen på gnr 1 bnr 3706 i Hamar kommune og gnr 800 bnr 1 og gnr 800 bnr 14 i Ringsaker kommune ved den første feltutbyggingen, jf reguleringsbestemmelsene punkt 2.15.

Utbygger skal besørge inntatt i salgskontrakter for nye boliger innenfor gnr 1 bnr 3706 i Hamar kommune og gnr 800 bnr 1 og gnr 800 bnr 14 i Ringsaker kommune at eiere av disse skal være medlemmer av velforeningen. Utbygger skal videre besørge inntatt i salgskontrakter for boligene at velforeningen skal ivareta drift og vedlikehold av areal regulert til grønnstruktur – friområde/ park i reguleringsplanen bilag 2 på gnr 1 bnr 3706 i Hamar kommune og gnr 800 bnr 1 og gnr 800 bnr 14 i Ringsaker kommune. Dette gjelder også lekeplassene ULH1 og ULR1 nevnt i punkt 10.

Videre skal Utbygger sørge for at det inntas i salgskontraktene for den enkelte bolig at velforeningen har ansvaret for drift og vedlikehold av friområder, park, lekeplasser, bydelspark og andre fellesområder innenfor planområdet, herunder overvannsanslegg.

Eksempel Vold/Lund: Krav til utbyggere av boligområder

- Forurensningsloven § 24a
  - Anleggseieren (**velforeningen**) er ansvarlig uten hensyn til skyld for skade som et avløpsanlegg volder fordi kapasiteten ikke strekker til eller fordi vedlikeholdet har vært utilstrekkelig.
- 100 l/s. Vil det funke?
- Blir overvannsanleggene fulgt opp slik at de alltid virker som de skal?
- Vil svikt i overvannsanleggene gå ut over eiendommer og flomveier nedstrøms eller eiendommene i sameiet?

Forurl. § 24a og ansvarsfraskrivelser

- Loven tolkes slik at det klare objektive ansvaret kan fraskrives i avtaleforhold
- De fleste huseiere må inngå avtale om tilknytning til kommunalt ledningsnett
- De fleste kommuner fraskriver seg ansvaret i tilknytningsreglementet

Forurl. § 24a og ansvarsfraskrivelser

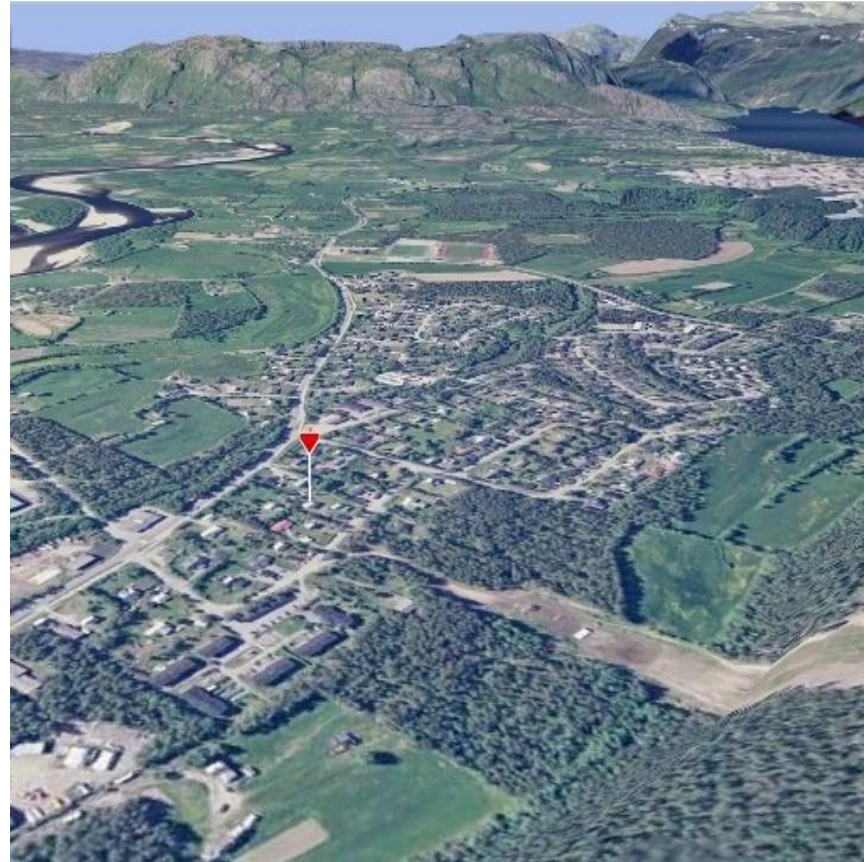
- Dimensjonering

- Rt. 2007 s. 431 (Stavanger)

- Tilknytningsreglementets ansvarsfraskrivelse «*For oversvømmelse som følge av nedbør som overstiger de forutsetninger som er lagt til grunn ved dimensjonering av avløpsledninger.*» [Godtatt](#)
    - Anført at klausulen ikke var gjort kjent og ikke var vedtatt av skadelidt huseier
    - Anført forbrukervernshensyn og strid med avtalelovens § 36
    - Fraskrivelsen godtatt av Høyesterett (til overraskelse for mange)
    - Retten la stor vekt på at kommunens arbeid med vann og avløp drives etter [selvkostprinsipper](#)

Forurl. § 24a og ansvarsfraskrivelser

- **Vedlikehold**
- Rt-2011-1304 (Alta)
- Fraskrivelse for utilstrekkelig vedlikehold ble **ikke godtatt**
- Samfunnsøkonomisk argumentasjon

Rt-2011-1304 (Alta)

- **HR: Godtagelse av fraskrivelse:**
- Ville medføre at tilfeldige abonnenter må bære omkostningene ved en besparelse den øvrige abonnentmassen nyter godt av.
- Ville redusere det insentiv til forsvarlig vedlikehold, og dermed skadeforebygging, som erstatningsansvaret etter forurensningsloven § 24a er forutsatt å skulle gi.
- Stor samfunnsmessig betydning at avløpsanlegg er velfungerende og tilstrekkelig vedlikeholdt.

Rt-2011-1304 (Alta)

- Noen konsekvenser av dommen:
  - Alle skader som kunne vært unngått ved vedlikeholdstiltak vil utløse erstatningsplikt for ledningseier.
  - Det vil bli brukt mye ressurser for å finne frem til konkret skadeårsak – kapasitet eller vedlikehold.
  - Flertallets begrunnelse åpner for ”omkamp” om situasjonen for ”dimensjoneringsunntaket” i reglementene.

Rt-2014-656 (Molde)

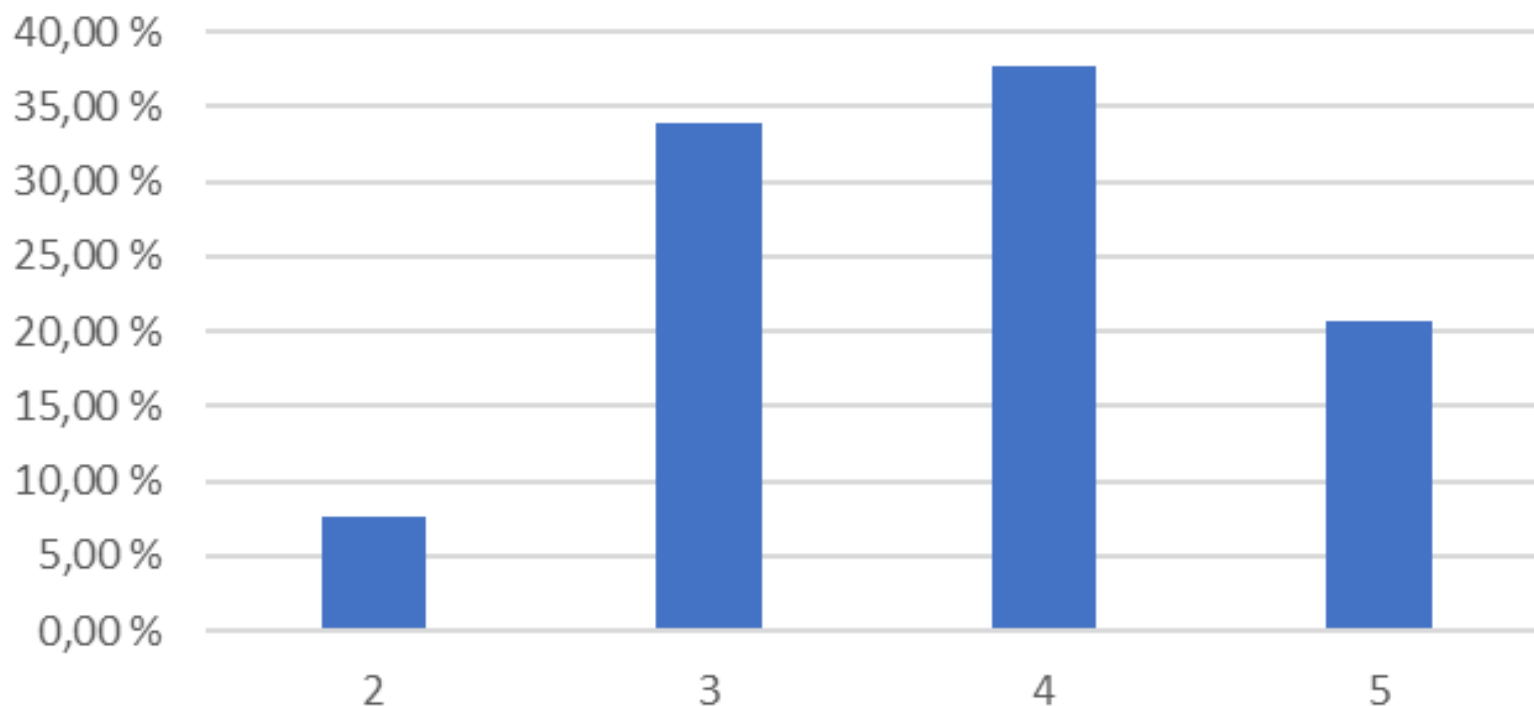

- Stor stein tettet plutselig av ukjent årsak et grenrør i hovedkloakken, pvc-rør fra 2002.
- Retten fant at skaden ikke kunne vært unngått med vedlikehold og derfor **ikke** falt inn under forurl § 24 a.
- Ulovfestet objektivt ansvar gjaldt likevel, og dette kunne bare i spesielle tilfeller reduseres i kontrakt. (godtatt for ulovlig beboelsesrom i kjeller)

I hvilken grad er din kommune avhengig av å la eksterne konsulenter gjøre vurderinger i forhold til klimatilpasning og naturfare? (1-5)

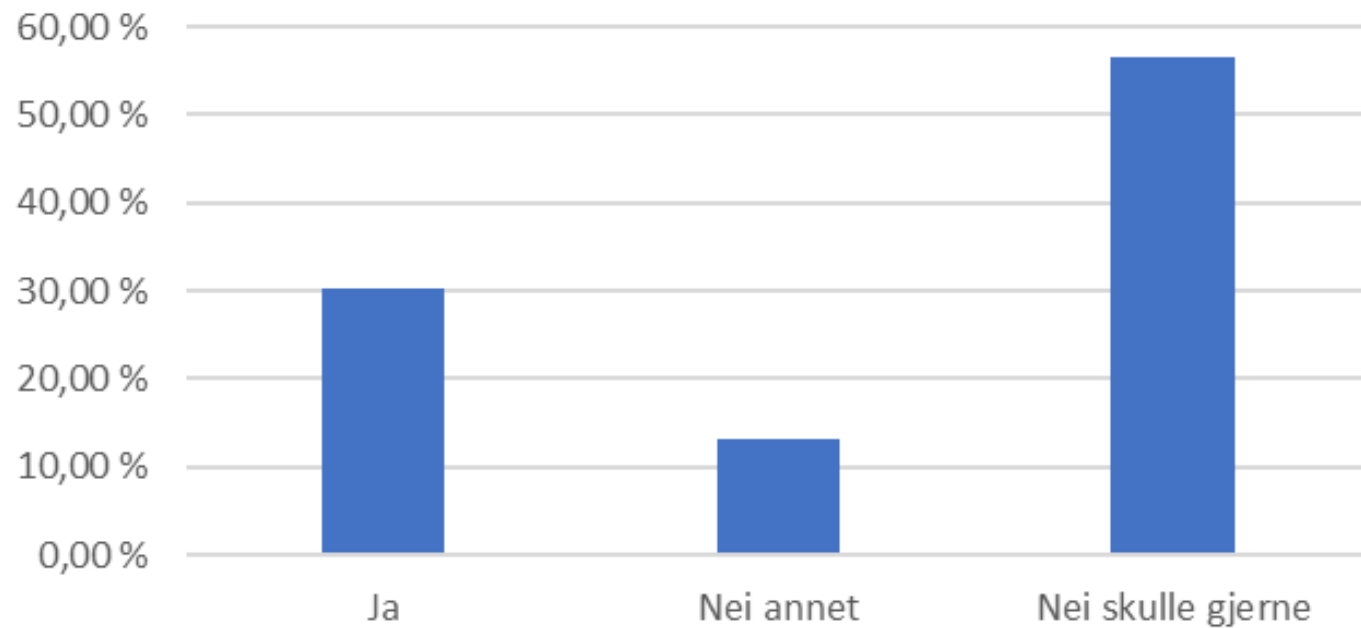

Deltar du i et faglig nettverk som kan støtte deg i det praktiske arbeidet med klimatilpasning?

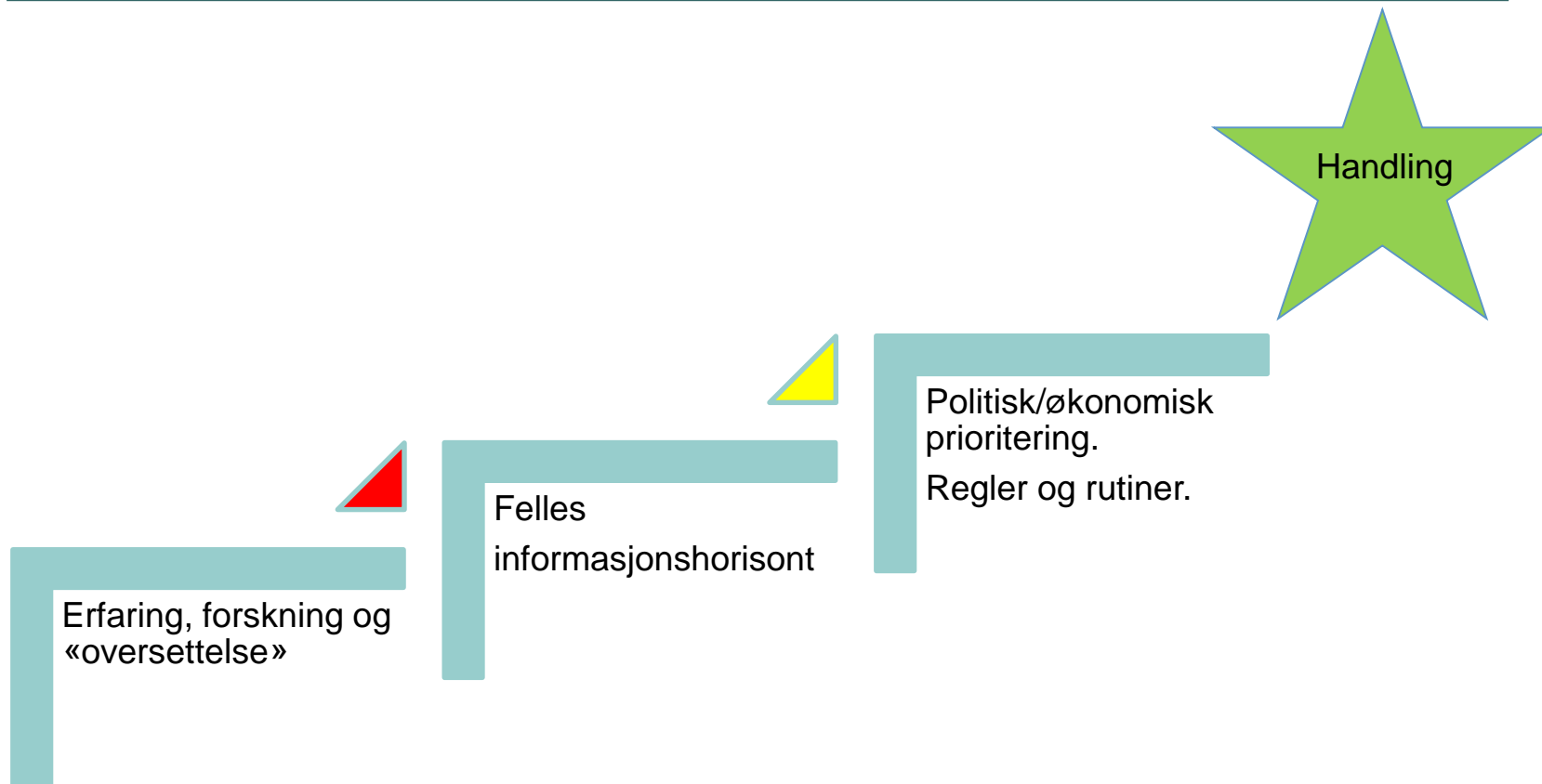
(Ja / Ville ikke hatt mulighet / Skulle gjerne gjort det)

Oppskriften på framskritt

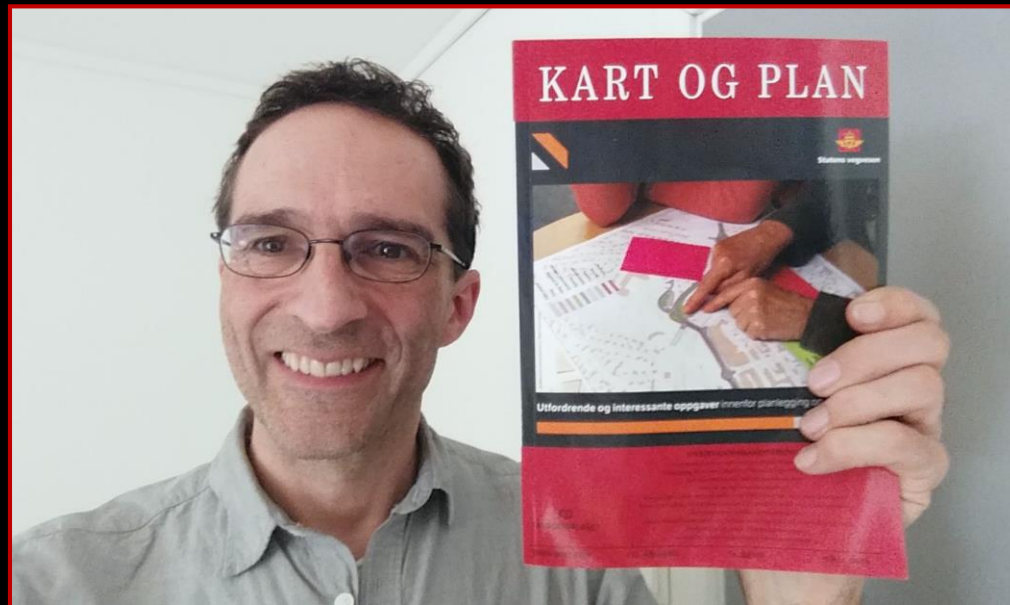

Kart og plan 2018 nr 1 – temanummer om overvannshåndtering

Kart og plan 2015 nr 1 – temanummer om klimatilpasning

Redaktør: Steinar Taubøll, NMBU

Se også artikler 2015 nr 2 om Nissegårddommen
2016 nr 2 om ansvaret for overvann
2019 nr 3 om klimapåslag